

TOIMINTA JA HALLINTO 2008:2

*Oikeusministeriön toiminta- ja
taloussuunnitelma 2009–2012*

OIKEUSMINISTERIÖN TOIMINTA JA HALLINTO 2008:2

*Oikeusministeriön toiminta- ja
taloussuunnitelma 2009–2012*

OIKEUSMINISTERIÖ
HELSINKI 2008

ISSN 1458-6436
ISBN 978-952-466-667-1 (nid.)
ISBN 978-952-466-668-8 (PDF)
Oikeusministeriö
Helsinki

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
20.12.2007

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Oikeusministeriö		Julkaisun laji	
		Toiminta- ja taloussuunnitelma	
		Toimeksiantaja	
		Toimielimen asettamispäivä	
Julkaisun nimi Oikeusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelma 2009–2012			
Julkaisun osat			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Oikeusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2009–2012 on laadittu tarkistamalla edellistä, vuosia 2008–2011 koskevaa toiminta- ja taloussuunnitelmaa.</p> <p>Valtioneuvosto tai valtiovarainministeriö ei ole ottanut kantaa suunnitelmaan.</p>			
<p>Avainsanat: (asiasanat)</p> <p>Oikeusministeriö, toiminta- ja taloussuunnitelmat, toiminta- ja taloussuunnittelu, toimintasuunnitelmat, kehittäminen</p>			
<p>Muut tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero)</p> <p>OM 45/013/2007</p>			
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön toiminta ja hallinto 2008:2		ISSN 1458-6436	ISBN 978-952-466-667-1 (nid.) 978-952-466-668-8 (PDF)
Kokonaissivumäärä	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum
20.12.2007

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Justitieministeriet		Typ av publikation Verksamhets- och ekonomiplan	
		Uppdragsgivare	
		Datum då organet tillsattes	
Publikation (även den finska titeln) Justitieministeriets verksamhets- och ekonomiplan 2009–2012 (Oikeusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelma 2009–2012)			
Publikationens delar			
Referat Justitieministeriets verksamhets- och ekonomiplan för åren 2009–2012 har gjorts upp genom att se över den tidigare verksamhets- och ekonomiplanen för åren 2008–2011. Varken statsrådet eller finansministeriet har tagit ställning till planen.			
Nyckelord Justitieministeriet, verksamhets- och ekonomiplaner, verksamhets- och ekonomiplanering, verksamhetsplaner, utveckling			
Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-nummer, andra referensnummer) OM 45/013/2007			
Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Verksamhet och förvaltning 2008:2		ISSN 1458-6436	ISBN 978-952-466-667-1 (häft.) 978-952-466-668-8 (PDF)
Sidoantal	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDON KATSAUS	3
LEDNINGENS ÖVERSIKT	5
LINJAUSASIAKIRJAT.....	7
1 SUUNNITELMAT STRATEGIA-ALUEITTAIN.....	8
1.1 DEMOKRATIA, PERUS- JA IHMISOIKEUDET JA EUROOPAN OIKEUDELLINEN KEHITTÄMINEN	8
1.1.1 Toimintaympäristön kehitys	8
1.1.2 Keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet	9
1.2 SÄÄDÖSVALMISTELUN LAATU JA KANSALAISTEN OIKEUSSUHTEET	12
1.2.1 Toimintaympäristön kehitys	12
1.2.2 Keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet	13
1.3 OIKEUSTURVA	16
1.3.1 Toimintaympäristön kehitys	16
1.3.2 Keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet	17
1.3.3 Voimavarat.....	23
1.4 KRIMINAALIPOLITIikka.....	24
1.4.1 Toimintaympäristön kehitys	24
1.4.2 Keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet	26
1.4.3 Voimavarat.....	32
1.5 MAKSUHÄIRIÖPOLITIikka.....	32
1.5.1 Toimintaympäristön kehitys	33
1.5.2 Keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet	33
1.5.3 Voimavarat.....	36
2 YLEISET KEHITTÄMISTOIMET	36
2.1 HENKILÖSTÖ	36
2.2 TUOTTAVUUDEN JA RAKENTEIDEN KEHITTÄMINEN.....	37
2.3 VIESTINTÄ.....	39
2.4 TUTKIMUS JA TOIMINNAN TIETOPOHJA	39
2.5 TIETOHALLINTO.....	41
3 TOIMINTA- JA TALOUSSUUNNITELMAKAUDEN MÄÄRÄRAHATARPEET.....	45

JOHDON KATSAUS

Oikeusministeriön hallinnonalan toiminnan ja talouden suunnittelu tukee hallinnonalan tu-
loksellisuutta ja sisältää keskeiset perusteet hallinnonalan kehusehdotuksen ja talousarvion
valmistelulle. Toiminnan ja talouden keskipitkän aikavälin suunnittelun tarkoituksena on
varmistaa hallitusohjelman ja ministeriön strategisten tavoitteiden kytkeminen ministeriön
toimintapolitiikkaan sekä hallinnonalan virastojen ohjaukseen.

Hallinnonalan rahoitustilanne on viime vuosina kiristynyt kaikilla toimintasektoreilla. Ra-
hoitusta on jouduttu vuosittain paikkaamaan lisätalousarvioissa, jotta voitaisiin turvata oike-
uslaitoksen ja vankeinhoitolaitoksen asianmukainen toiminta pitkien käsittelyaikojen ja kor-
kean vankiluvun oloissa. Sekä tuomioistuimissa että vankeinhoidossa siirtyvien määräraho-
jen taso on painunut kriittisille rajoille, mikä vaikeuttaa toiminnan, talouden ja henkilöstöpo-
litiikan suunnitelmallista ja pitkäjänteistä kehittämistä. Hallinnonalan kustannukset ovat val-
taosaltaan kiinteitä ja liittyvät vakinaisten virkamiesten palkkaukseen, toimitiloihin, tieto-
tekniikkaan ja muihin pääosin henkilöstösidonnaisiin menoihin. Tämän vuoksi oikeusminis-
teriön hallinnonalaan on kohdistunut erityisen kipeästi se, että kustannusten nousua ei ole
kompensoitu.

Oikeusvaltion toimintakyky on turvattava ja sitä on parannettava jatkuvasti hyvinvointiyh-
teiskunnan, luottamuksen ja kansallisen kilpailukykyyn kehittämiseksi. On myös välttämä-
töntä huolehtia siitä, että oikeuslaitos toimii tehokkaasti ja että tuottavuus kehittyy muun yh-
teiskunnan tuottavuuden kehittymisen tahdissa.

Oikeuslaitoksen toimintakyvyn parantaminen ja tuottavuuden kehittäminen edellyttää oikein
mitoitettua, ammattitaitoista ja motivoitunutta henkilöstöä, modernin tietotekniikan hyödyn-
tämistä kaikissa toimintaprosesseissa ja toimintaa tarkoituksenmukaisesti tukevaa työympä-
ristöä.

Oikeusministeriön hallinnonalan toiminnan ja talouden suuntaamisessa vuosina 2009–2012
keskeisiä painotuksia ovat:

- Tuomioistuinten käsittelyaikoja lyhennetään erityisesti laajoissa ja vaativissa asioissa
sekä asioissa, joissa oikeusriidan joutuisa ratkaiseminen on erityisen tärkeää kansa-
laisten tai yritysten kannalta. Tuomioistuinten välisiä käsittelyaikaeroja tasoitetaan.
- Parannetaan rikosasioiden käsittelyketjun sujuvuutta, jotta kohtuuttoman pitkistä ko-
konaiskäsittelyajoista päästään eroon
- Valtioneuvoston yhteisenä hankkeena huolehditaan lainsäädännön hyvästä laadusta.
Eri ministeriöissä valmisteltava lainsäädäntö vaikuttaa siihen, missä laajuudessa ja
minkälaisia asioita tulee oikeuslaitoksen käsiteltäväksi.
- Rangaistusten täytäntöönpanossa kehitetään vankiloiden toimintaa vankeuslain ta-
voitteiden mukaisesti sekä laajennetaan vankeusrangaistusta korvaavien seuraamus-
ten ja elektronisten valvontamenetelmien käyttöä
- Rakennemuutokset toteutetaan kaikilla sektoreilla niin, että ne sekä parantavat toi-
mintaedellytyksiä että tukevat tuottavuustavoitteita.

- Hallinnonalan resurssitilannetta on välttämätöntä korjata ottamalla huomioon hallinnonalan erityisen toimintamenopainotteinen kustannusrakenne. Tämä edellyttää kaikkien kustannustekijöiden realistista huomioon ottamista määrärahojen perusmitoituksessa.
- Taloudellista liikkumavaraa on mahdollista parantaa hallinnonalan tuottavuusohjelman mukaisilla toimilla sekä karsimalla toimitila- ja muita kustannuksia erityisesti eri toimialoilla vireillä olevien rakennemuutosten yhteydessä. Toisaalta rakennemuutokset saattavat aiheuttaa siirtymävaiheessa päällekkäiskustannuksia ja edellyttää siten väliaikaista lisärahoitusta.
- Huolehditaan muutosten vaatimasta panostuksesta henkilöstön kehittämiseen ja tietoteknisen toimintaympäristön parantamiseen

Tämä toiminta- ja taloussuunnitelma on oikeusministeriön näkemys toiminnan ja talouden kehittämislinjoista vuosina 2009–2012. Valtioneuvosto ja valtiovarainministeriö eivät ole ottaneet kantaa suunnitelmaan.

Oikeusministeriössä 20 päivänä joulukuuta 2007

Oikeusministeri

Tuija Brax

Kansliapäällikkö

Tiina Astola

LEDNINGENS ÖVERSIKT

Planeringen av verksamheten och ekonomin inom justitieministeriets förvaltningsområde stöder en resultatrik verksamhet och innehåller de centrala utgångspunkterna för beredningen av förvaltningsområdets ramförslag och budget. Syftet med planeringen av verksamheten och ekonomin på medellång sikt är att säkerställa att de strategiska målen för regeringsprogrammet och ministeriet kopplas till ministeriets verksamhetspolicy samt styrningen av ämbetsverken inom förvaltningsområdet.

Det finansiella läget inom förvaltningsområdet har skärpts de senaste åren, och det gäller alla verksamhetssektorer. Man har varje år varit tvungen att rädda finansieringen genom tilläggsbudgeter, för att kunna trygga rättsväsendets och fängsvårdsväsendets nödvändiga verksamhet i en situation med långa behandlingstider och ett stort antal fångar. Både vid domstolarna och inom fängsvården har anslagsnivån nått den kritiska gränsen, vilket försvårar en systematisk och långsiktig utveckling av verksamheten, ekonomin och personalpolitiken. Största delen av kostnaderna inom förvaltningsområdet är fasta och hänför sig till avlöningen av de ordinarie tjänstemännen, lokalerna, datatekniken och övriga i huvudsak personalrelaterade utgifter. Av denna anledning har justitieministeriets förvaltningsområde drabbats särskilt hårt av att kostnadsökningen inte har kompensrats.

Rättsstatens funktionsförmåga måste tryggas och den måste förbättras fortlöpande för att utveckla välfärdssamhället, förtroendet och den nationella konkurrenskraften. Det är också nödvändigt att se till att rättsväsendet fungerar effektivt och att produktiviteten utvecklas i samma takt som den övriga produktivitetens utvecklingen i samhället.

För att rättsväsendets funktionsförmåga ska förbättras och produktiviteten utvecklas krävs en korrekt dimensionerad, yrkesskicklig och motiverad personal, att modern datateknik utnyttjas för alla verksamhetsprocesser och en arbetsmiljö som stöder verksamheten på ett ändamålsenligt sätt.

Centrala prioriteringar vid inriktningen av verksamheten och ekonomin inom justitieministeriets förvaltningsområde åren 2009–2012 är:

- Domstolarnas behandlingstider förkortas särskilt i fråga om omfattande och krävande mål och ärenden samt mål och ärenden där det särskilt viktigt för medborgarna eller företagen att rättstvisten kan lösas snabbt. Skillnaderna i behandlingstid mellan domstolarna utjämnas.
- Smidigheten inom behandlingskedjan för brottmål förbättras, så att man kommer ifrån de oskäligt långa totala behandlingstiderna.
- Inom ramen för ett projekt som är gemensamt för hela statsrådet ses det till att lagstiftningen är av god kvalitet. Den lagstiftning som bereds vid olika ministerier inverkar på vilka slags ärenden som måste behandlas av rättsväsendet och i vilken omfattning.
- När det gäller verkställigheten av straff utvecklas fängelsernas verksamhet i enlighet med målen för fängselagen samt utvidgas användningen av påföljder som ersätter fängelsestraff samt de elektroniska övervakningsmetoderna.

- Strukturförändringarna genomförs inom alla sektorer så att de både förbättrar verksamhetsförutsättningarna och stöder produktivitetmålen.
- Det är nödvändigt att rätta till resurssituationen inom förvaltningsområdet genom att beakta förvaltningsområdets synnerligen omkostnadsbetonade kostnadsstruktur. Detta förutsätter att alla kostnadsfaktorer beaktas på ett realistiskt sätt vid den grundläggande dimensioneringen av anslagen.
- Det är möjligt att förbättra det ekonomiska spelrummet med åtgärder enligt förvaltningsområdets produktivetsprogram samt genom att skära ner lokal- och övriga kostnader i synnerhet i samband med de strukturförändringar som är aktuella inom olika verksamhetsområden. Å andra sidan kan strukturförändringarna medföra överlappande kostnader i övergångsskedet och således förutsätta temporär tilläggsfinansiering.
- De satsningar på personalutveckling och förbättrande av den datatekniska verksamhetsmiljön som förändringarna kräver ombesörjs.

Denna verksamhets- och ekonomiplan är justitieministeriets syn på utvecklingslinjerna för verksamheten och ekonomin åren 2009–2012. Statsrådet och finansministeriet har inte tagit ställning till planen.

Justitieministeriet den 20 december 2007

Justitieminister

Tuija Brax

Kanslichef

Tiina Astola

LINJAUSASIAKIRJAT

Oikeusministeriön hallinnonalan toimintaa koskevat keskeiset linjausasiakirjat ovat seuraavat:

Hallituksen linjaukset:

- Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma, 19.4.2007
- Valtiontalouden kehykset vuosille 2008–2011 (maaliskuu 2007)
- Valtiontalouden tarkistettut kehykset vuosille 2008–2011 (toukokuu 2007)
- Valtioneuvoston periaatepäätös hallituksen strategia-asiakirjasta (joulukuu 2007)
- Valtioneuvoston periaatepäätös kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten edistämisestä, 8.3.2007
- Valtioneuvoston periaatepäätös huumausainepoliittisesta yhteistyöstä vuosille 2008–2011, 8.11.2007
- Valtioneuvoston periaatepäätös säädösehdotusten vaikutusten arvioinnista, 1.11.2007
- Valtioneuvoston periaatepäätös kansallisen tietoyhteiskuntapolitiikan tavoitteista vuosina 2007–2011, 21.6.2007
- Valtioneuvoston periaatepäätös väkivallan vähentämishjelmasta 14.12.2006
- Valtioneuvoston periaatepäätös valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämisestä 15.6.2006
- Valtioneuvoston periaatepäätös hallituksen toimintaohjelmaksi talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi vuosille 2006–2009, 9.2.2006
- Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden ohjelmaksi (syyskuu 2004)
- Valtioneuvoston periaatepäätös kansalliseksi rikoksentorjuntaohjelmaksi, 4.3.1999

Oikeusministeriön linjaukset:

- Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelma (lokakuu 2005, päivitys 1.11.2007)
- Rakennemuutoksella parempaan oikeusturvaan – oikeusturvapolitiikan toimintaohjelma vuosille 2007–2011 (maaliskuu 2007, päivitys joulukuu 2007)
- Hyvinvointivaltion kriminaalipolitiikka – kriminaalipoliittinen toimintaohjelma vuosille 2007–2011 (maaliskuu 2007, päivitys joulukuu 2007)
- Hyvää velkahallintaa ja maksuhäiriöiden hoitoa - maksuhäiriöpolitiikan toimintaohjelma vuosille 2007–2011 (maaliskuu 2007, päivitys joulukuu 2007)
- OM:n toiminta- ja taloussuunnitelma 2009–2012 (joulukuu 2007)
- Oikeudenmukainen ja turvallinen yhteiskunta – oikeusministeriön tulevaisuuskatsaus 2006 (heinäkuu 2006)
- Oikeuspolitiikan strategia ja kehitysnäkymiä vuosiksi 2003–2012 (marraskuu 2002)
- Oikeusministeriön Venäjä-strategia (parhaillaan uudistettavana, valmistuu 2008)

Muut linjaukset:

- Paremman sääntelyn toimintaohjelma 30.8.2006

EU-linjaukset:

- Lissabonin kasvu- ja työllisyysstrategia (2005)
- Haagin ohjelma vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen lujittamiseksi Euroopan unionissa (2004)
- Paremman sääntelyn toimintaohjelma (2002)

Tulevat linjausasiakirjat:

- Lissabonin kasvu- ja työllisyysstrategian välitarkistus (kevällä 2008)

- Komission vuoden 2008 työohjelmaan sisältyy tiedonanto seuravasta monivuotisesta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen ohjelmasta vuosille 2010–2014
- Komission vuoden 2008 työohjelmaan sisältyy paremman sääntelyn strateginen arviointi alkuvuonna 2008
- Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden ohjelmaksi (maaliskuu 2008)
- Alueellistamispäätökset

1 SUUNNITELMAT STRATEGIA-ALUEITTAIN

1.1 DEMOKRATIA, PERUS- JA IHMISOIKEUDET JA EUROOPAN OIKEUDELLINEN KEHITTÄMINEN

1.1.1 Toimintaympäristön kehitys

Euroopan unioni (EU) laajeni 27 jäsenvaltion yhteisöksi, kun Bulgariasta ja Romaniasta tuli unionin jäseniä vuoden 2007 alussa. Luovuttiin ajatuksesta saada aikaan perustuslakisopimus ja sen sijaan muutetaan nykysopimuksia. Tavoitteena on uudistussopimuksen voimaantulo vuonna 2009.

Suomen kansainvälinen *ihmisoikeuspolitiikka ja perusoikeudet* Suomessa liittyvät läheisesti yhteen. Nykyinen perusoikeussäätely perustuu pitkälti kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, joihin Suomi on sitoutunut. Myös Euroopan yhteisön lainsäädäntö ja Euroopan unionin kehitys, kuten uudistussopimuksen hyväksyminen, vaikuttavat Suomen perusoikeusjärjestelmään.

Äänestysaktiivisuus on vähentynyt. Eduskuntavaalien äänestysaktiivisuus on viimeisten 25 vuoden aikana laskenut yli 80 prosentin tasolta vuoden 2007 eduskuntavaalien 67,9 prosenttiin. Kunnallisvaaleissa äänestysaktiivisuus on samalla ajanjaksolla painunut noin 75 prosentin tasolta 58,6 prosenttiin ja samansuuntaisen kehityksen ennustetaan jatkuvan. Äänestysaktiivisuuden lasku ja kansalaisten yleinen yhteiskunnallinen passivoituminen ovat herättäneet huolta suomalaisen demokratian tulevaisuudesta. Vastaavaa huolta koetaan yleisesti Euroopan unionin jäsenmaissa. Oikeusministeriölle asetettiin kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman päätyttyä 2007 yleisvastuu kansalaisvaikuttamisen edistämisestä valtionhallinnossa. Valtioneuvosto teki keväällä 2007 periaatepäätöksen kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten parantamisesta. Vastuu periaatepäätöksen seurannasta on oikeusministeriön yhteydessä toimivalla kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnalla.

Vuoden 2004 alusta voimaan tulleen *kielilain* mukaan oikeusministeriö seuraa lain täytäntöönpanoa ja soveltamista sekä antaa suosituksia kansalliskieliä koskevaan lainsäädäntöön liittyvissä kysymyksissä. Seurannasta raportoidaan ennen kaikkea valtioneuvoston kertomuksessa kielilainsäädännön toteutumisesta. Valtioneuvosto antoi ensimmäisen raportin eduskunnalle vuonna 2006 ja seuraava annetaan vuonna 2009. Kielilainsäädännön toteutumiseen vaikuttavat useat lainsäädännölliset muutokset kuten esimerkiksi lukiolain muutos vuonna 2004, jolla toinen kotimainen kieli muutettiin vapaaehtoiseksi ylioppilaskirjoituksissa. Muutoksen seurauksena ruotsin kielen kirjoittajien määrä vähenee, minkä ennustetaan johtavan ruotsin kielen osaamistason laskuun.

Vuoden 2004 alusta voimaan tulleen saamen kielilain mukaan saamen kieltä koskevan lainsäädännön soveltamisesta sekä saamelaiden kielellisten oikeuksien toteutumisesta ja kieliolojen kehityksestä annetaan vaalikausittain kertomus. Sen antavat saamen kielen toimisto ja saamen kielineuvosto saamelaiskäräjille. Ensimmäinen kertomus on annettu saamelaiskäräjille vuoden 2007 loppupuolella.

Saamelaisten maa- ja metsätalouden lakien lainsäädännölliseksi järjestämiseksi ja ILO:n alkuperäiskansasopimuksen n:o 169 ratifiointiasteiden poistamiseksi on tehty lukuisia ehdotuksia. Vuonna 2006 oikeusministeriössä valmisteltiin uutta ehdotusta asian hoitamiseksi maankäyttöoikeuden turvaavalla lainsäädännöllä. Lisäksi vuoden 2006 loppupuolella valmistui oikeusministeriön tilaama tutkimus entisten Kemin ja Tornion lappien alueen asutus- ja väestöhistoriasta, maankäytöstä ja maanomistusoloista.

Vuoden 2005 loppupuolella valmistui myös suomalais-norjalais-ruotsalais-saamelaisen asiantuntijatyöryhmän ehdotus pohjoismaiseksi saamelaissopimukseksi ja siitä koottiin lausunnot vuonna 2006. Marraskuussa 2007 saamelaisasioista vastaavat ministerit ja saamelaiskäräjien puheenjohtajat päättivät, että tarkempi jatkovalmistelu tapahtuu vuonna 2008.

EU:n lainsäädäntö on lisääntynyt merkittävästi sekä siviiliprosessioikeuden että rikosoikeuden alalla, mikä on johtanut lainsäädännön vaikeaselkoisuuteen ja pirstaleisuuteen. EU:ssa jatketaan oikeus- ja sisäasioiden yhteistyötä koskevan toimintaohjelman (ns. Haagin ohjelma) toteuttamista ja samalla suunnitellaan jo ohjelman jälkeistä aikaa.

Pohjoismaiden kiinteiden yhteyksien ja ihmisten suuren liikkuvuuden vuoksi pohjoismaista yhteistyötä tarvitaan jatkossakin. Euroopan neuvoston (EN) työ on osin rinnakkaista EU-yhteistyölle, mutta samalla se vahvistaa ihmisoikeus- ja oikeusvaltiokehitystä. Kansainvälistä yksityisoikeutta käsittelevän Haagin konferenssin työssä merkittävä viimeaikainen muutos on ollut EU:n roolin kasvu.

1.1.2 Keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet

Turvataan kansalaisten perus- ja ihmisoikeuksien sekä hyvän hallinnon periaatteiden toteutuminen. Lisätään kansalaisten suoria vaikutusmahdollisuuksia.

Oikeusministeriön pitkän aikavälin tavoitteena on kehittää ja ylläpitää suomalaista yhteiskuntaa ja oikeusjärjestystä siten, että ihmiset voivat luottaa perus- ja ihmisoikeuksiensa toteutumiseen Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden ja perustuslain mukaisesti. Yleiset päämäärät ja toimintalinjat perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamiseksi Suomessa on asetettu vuonna 2004 annetussa valtioneuvoston selonteossa Suomen ihmisoikeuspolitiikasta. Oikeusministeriön kannalta on tärkeää varmistaa, että kansainvälisten lainkäyttöelinten ihmisoikeuksiin liittyvä ratkaisukäytäntö ja kansainvälisten ihmisoikeusvalvontaelinten suositukset otetaan systemaattisesti lainvalmistelussa ja muissa hankkeissa.

- Syksyllä 2007 käynnistyneessä hankkeessa selvitetään *perustuslain* toimivuutta ja vaikutuksia pidemmällä aikavälillä sekä arvioidaan mahdolliset muutostarpeet. Perustuslain mahdollista muuttamista varten asetetaan parlamentaarinen ohjausryhmä vuonna 2008.
- Uudistetaan eduskuntavaalien *vaalijärjestelmää* siten, että suhteellinen vaalitapa toteutuu mahdollisimman hyvin ja yhtäläisesti eri puolilla maata.
- Perustuslain seurannan yhteydessä laadittujen selvitysten pohjalta *päätetään* mahdollisista toimista perustuslaissa säädetyn *kansanäänestysinstituution kehittämiseksi ja valtiollisen kansanaloitteen ottamiseksi käyttöön.*

- *Uudistetaan Suomen yhdenvertaisuuslainsäädäntö.* Oikeusministeriön asettaman toimikunnan tavoitteena on valmistella esitys yhdenvertaisuuslainsäädännöksi, jossa on lähtökohtana suomalainen perusoikeusjärjestelmä ja kaikkien syrjäntäperusteiden saattaminen mahdollisimman samanlaisten oikeussuojakeinojen ja seuraamusten piiriin. Samassa yhteydessä tarkistetaan tarvittavissa määrin myös syrjäntäasioita nykyisin hoitavien viranomaisten asemaa, tehtäviä ja toimivaltuuksia.
- *Osallistutaan Suomen ihmis- ja perusoikeuspolitiikan kehittämiseen.* Oikeusministeriö myötävaikuttaa Suomen perus- ja ihmisoikeuspolitiikan johdonmukaisuuden kehittämiseen parantamalla kansainvälisten lainkäyttö- ja valvontaelinten ratkaisujen ja suositusten seurantaa osana lainvalmistelutyötä. Valtioneuvosto antaa eduskunnalle selonteon Suomen ihmisoikeuspolitiikasta vuoden 2009 alkupuoleen mennessä. Selontekoa valmistellaan eduskunnan toivomuksen mukaisesti siten, että siihen sisällytetään myös aikaisempaa laajempi selostus Suomen perus- ja ihmisoikeustilanteesta. Oikeusministeriö vastaa kotimaisen osuuden valmistelusta yhteistyössä asianomaisten ministeriöiden kanssa.
- Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot poikkeusoloissa turvataan osaltaan uudistetulla valmiuslainsäädännöllä.
- Oikeusministeriön uutena vastuualueena on kansalaisvaikuttamisen edistäminen. Vaalikauden puolivälissä, syksyllä 2009 valmistuu ministeriöiden yhteisesti valmisteleva ensimmäinen demokratiapoliittinen asiakirja. Samassa yhteydessä arvioidaan tarve viranomaisten, puolueiden ja kansalaisjärjestöjen toteuttamaan äänestysaktivointihankkeeseen 2011 eduskuntavaaleissa ja 2012 kunnallisvaaleissa.
- Käynnistetään systemaattinen suomalaisen demokratian kehityksen seuranta. Yhteistyössä valtionvarainministeriön ja opetusministeriön kanssa toteutettava indikaattoriseuranta on kokonaisuudessaan käynnissä 2010.
- Vahvistetaan kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiä huolehtimalla niitä koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen (2007) toteutumisen seurannasta ja koordinoinnista. Työ tehdään kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnassa.
- Edistetään kansalaisten suoria vaikutusmahdollisuuksia. Pohjana työlle toimii vuodenvaihteessa 2007–2008 valmistuva sähköisen kuulemisen II-vaiheen loppuraportti hallinnon ja kansalaisten sähköisen vuorovaikutuksen kehittämisestä, vuoden 2008 alussa käynnistyvä oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön kansalaisten kuulemiskäytäntöjä koskeva kehittämishanke sekä eurooppalaiset suoran vaikuttamisen käytännöt ja kehittämishankkeet.
- *Vahvistetaan saamelaisten omaa kieltään ja kulttuuriaan koskevaa itsehallintoa.* Valmistellaan ILO:n alkuperäiskansasopimuksen ratifiointiin edellyttämää lainsäädäntöä ja sopimuksen ratifiointia. Pohjoismaista saamelaissopimusta koskevaa valmistelua jatketaan tavoitteena sopimuksen tekeminen suunnitelmakauden aikana. Rakennetaan Saamelaiskulttuurikeskus Inarin kirkonkylään.

Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueesta kehitetään todellinen eurooppalainen oikeusalue, jossa kansalaiset voivat käyttää oikeuksiaan yhtenäisin perustein.

- Sekä rikosoikeudellisessa että siviilioikeudellisessa yhteistyössä tuetaan erityisesti tuomioi- den ja päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen nojautuvia EU-hankkeita. Pe-

riatteen toteuttaminen edellyttää luottamusta toisten jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmiin ja viranomaisiin. Tapa parantaa luottamusta ja yksilön asemaa erityisesti rajat ylittävissä tilanteissa on sopia EU:n tasolla yhtenäisistä prosessuaalisista vähimmäisvaatimuksista, joilla taataan yksilön oikeusturva.

- Yksittäisiä rikoksia koskevissa puitepäätöksissä sovitaan rikosten maksimirangaistuksista ja tunnusmerkistöistä, mutta jätetään lievemmat teot ja niistä tuomittavat rangaistukset jäsenvaltioiden kansallisten lainsäädäntöjen varaan. Yhteisön säädöksissä säädetään rikosoikeuteen liittyvistä toimenpiteistä vain niiden edellytysten täytyessä, jotka EY-tuomioistuimella on oikeuskäytännössään vahvistanut. Myös uudistussopimuksen tultua voimaan huolehditaan rikosoikeudellisen sääntelyn johdonmukaisuudesta ja siitä, että EU toimii rikosoikeuden alalla vain silloin, kun se on tarpeen.
- Rikoksentorjunnan tehostamiseksi kannatetaan tietojen vaihtamista parhaista käytänteistä sekä yhteistyön vahvistamista rikosten ehkäisemisestä vastaavien kansallisten viranomaisten verkoston ja kansallisten rikostenehkäisemisjärjestöjen välillä.
- Rikosten selvittämiseksi ja rikosvastuun toteuttamisen varmistamiseksi edistetään viranomaisten kansainvälistä verkottumista ja yhteisten tutkintaryhmien käyttöä. Pyritään Eurojustin operatiivisen toimintakyvyn sekä Eurojustin ja Europolin välisen yhteistyön kehittämiseen. Vaikutetaan Euroopan rikosoikeudellisen verkoston toiminnan kehittämiseen.
- Tuetaan kansainvälisen yksityisoikeuden eli lainvalintaa ja tuomioistuinten toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa koskevien säännösten yhdenmukaistamista siten, että ne ovat johdonmukaisia ja sopusoinnussa samoja kysymyksiä koskevien jo valmiiden tai valmistelulla olevien laajempien kansainvälisten järjestelyjen kanssa.
- Oikeuksien toteutumista rajat ylittävissä tilanteissa edistää vaivaton tiedonsaanti muiden jäsenvaltioiden lainsäädännöstä ja oikeuskäytännöstä. Osallistutaan tätä edistävän Euroopan siviilioikeudellisen verkoston toimintaan.
- Osallistutaan useisiin EU-säädöksiä valmisteleviin neuvotteluihin Haagin ohjelman toteuttamiseksi (mm. eurooppalainen valvontamääräys, ehdonalaisesti tuomittujen valvonta, Eurojustin kehittäminen, sopimukseen sovellettava laki, avioeroasioissa sovellettava laki ja toimivaltainen tuomioistuin, elatusapujen perintä).
- Vaikutetaan siihen, että erityisesti siviiliprosessuaalisia EU-säädöksiä virtaviivaistetaan yhdistämällä eri säädöksiä laajemmiksi kokonaisuuksiksi.
- Pannaan kansallisesti täytäntöön Haagin ohjelmaan sisältyviä EU:ssa hyväksytyjä lainsäädäntötoimia (mm. eurooppalainen todisteiden luovutusmääräys, vankien siirto, eurooppalainen maksamismääräys, eurooppalainen vähäisiin vaatimuksiin sovellettava menettely).
- Vaikutetaan oikeus- ja sisäasioiden yhteistyön kehittämiseen Haagin ohjelman kauden päätyttyä (ns. Post-Haag-prosessi).

Euroopan unionissa tavoitteena on yhtenäinen, toimintakykyinen ja avoimesti toimiva unioni.

- Edistetään lainsäädännön laadun kehittämistä ja tuetaan erityisesti sitä, että käytännön lainvalmistelussa noudatetaan täysimääräisesti toimielinten välistä sopimusta lainsäädännön laadusta.
- Osallistutaan EU:n uudistus sopimuksen voimaansaattamista ja täytäntöönpanoa koskevaan valmisteluun. Pyritään erityisesti edistämään perusoikeussuojaa, avoimuuden lisäämistä ja hyvän hallinnon periaatteiden vakiinnuttamista unionin toiminnassa sekä oikeus- ja sisäasioiden yhteistyön tehostamista.
- Pyritään varmistamaan, että unionin asiakirjojen julkisuutta koskevaa lainsäädäntöä kehitetään avoimuutta lisäävään suuntaan. Asiakirjajulkisuutta koskevien asioiden käsittelyssä neuvostossa ja yhteisöjen tuomioistuimessa pyritään edistämään avoimuutta lisääviä tulkin-toja ja käytänteitä. Osallistutaan myös perus- ja ihmisoikeuksia koskevien hankkeiden valmisteluun sekä yhteisöjen tuomioistuinta koskevien sääntöjen kehittämiseen.

Yleiseurooppalaisen oikeusjärjestyksen kehittäminen

Euroopan neuvoston tavoitteena on edistää oikeusvaltiokehitystä Euroopassa sekä vahvistaa hyvän hallinnon periaatteiden toteutumista sekä oikeudellisin että muin keinoin.

EU:lla on rooli myös sellaisia kansainvälisiä sopimuksia koskevissa neuvotteluissa, joissa on lainvalintaa ja tuomioistuinten toimivaltaa koskevia määräyksiä. Pyritään siihen, että näissä neuvotteluissa tavoitteeksi asetetaan maailmanlaajuisesti paras mahdollinen ja laajasti hyväksyttävä lopputulos.

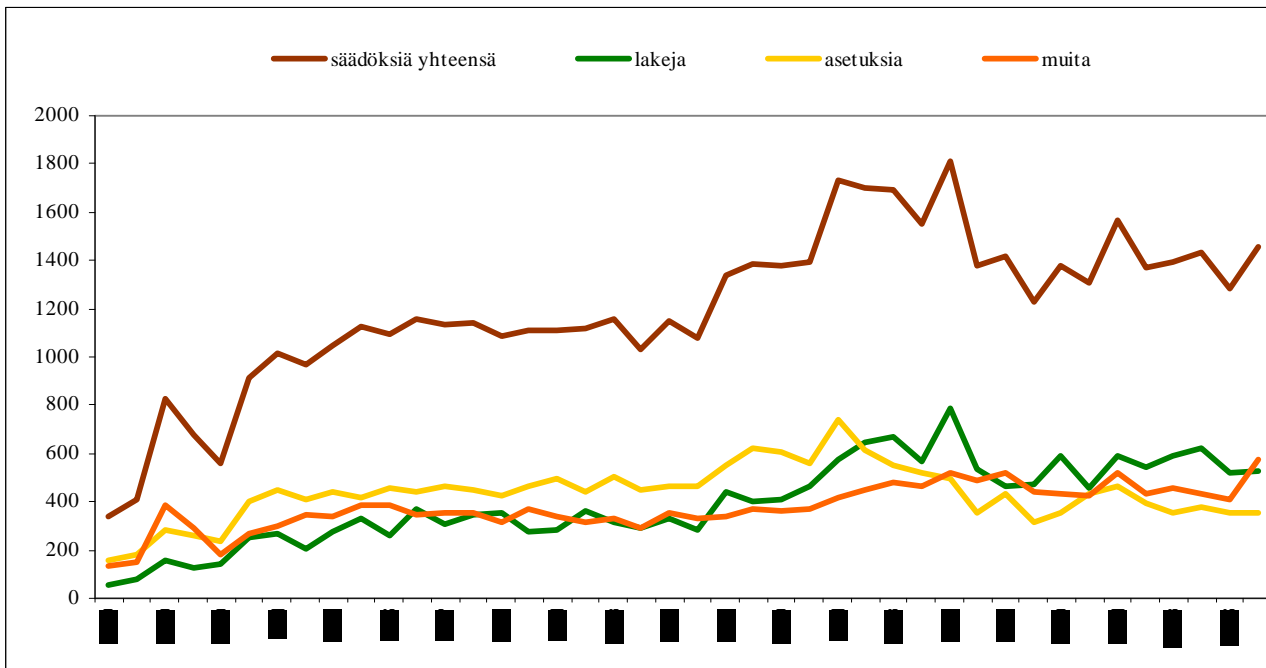
- *Osallistutaan kansainvälisiin sopimusneuvotteluihin* kansallisesti merkittävässä asioissa muun muassa Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssissa, UNCITRALissa ja Unidroit'ssa pyrkimyksenä saada aikaan lopputulos, joka helpottaa kansainvälistä toimintaa ja on laajasti hyväksyttävissä.
- *Saatetaan ripeästi voimaan jo tehdyt kansainväliset yleissopimukset*, kuten Haagin yleissopimukset lapsen elatusavun kansainvälisestä perinnästä ja lasten suojelusta, kun EU:ssa on tehty tarvittavat päätökset.

1.2 SÄÄDÖSVALMISTELUN LAATU JA KANSALAISTEN OIKEUSSUHTEET

1.2.1 Toimintaympäristön kehitys

Yhteiskunnan monimutkaistuminen, perusoikeuksien korostuminen ja voimistunut EU- ja muu kansainvälinen yhteistyö ovat lisänneet sääntelyn määrää ja laintasoista sääntelyä verrattuna muuhun normistoon.

Kuva 1. Suomen asetus- ja säädöskokoelmassa julkaistujen säädösten määrä vuosina 1920–2006.

Lainsäädännön määrän kasvu heikentää sääntelyn johdonmukaisuutta ja hallittavuutta sekä vaikeuttaa valmisteluresurssien käyttöä. Tämä on kansainvälinen ilmiö ja sitä on pyritty korjaamaan niin EU:n ja OECD:n kuin monien valtioidenkin toimenpitein.

Kansalaisten oikeussuhteiden sääntely kattaa perheoikeuden, yhtiöoikeuden, yleisen varallisuusoikeuden ja kuluttajansuojan alat. Tälle laajalle alueelle heijastuvat kaikki yhteiskunnan yleiset kehityssuunnat, kuten väestön ikääntyminen, monikulttuuristuminen, perhesuhteiden monimuotoistuminen, taloudellisen kilpailun lisääntyminen, teknologian kehittyminen, luottoyhteiskunnan kehitys sekä kansalaisten välisten suhteiden oikeudellistuminen ja monimutkaistuminen. Muutostekijät edellyttävät jatkuvasti sen arvioimista, ottaako luonteeltaan pysyvä peruslainsäädäntö muutokset riittävästi huomioon ja muodostaako oikeusjärjestys toimivan kokonaisuuden.

Kansainvälistyminen lisää tarvetta säännellä rajat ylittäviä tilanteita niin perhesuhteissa kuin hyödykkeiden tarjonnassa ja yritysten rakenteissa. Euroopan unionissa harmonisointi syvenee ja unionin lainsäädännön alan laajentuu. Globalisaatiokehitys edellyttää puolestaan laajempaa kansainvälistä yhteistyötä.

1.2.2 Keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet

Säädösvalmistelun laadun kehittäminen

Säädösvalmistelun kehittämisen suuntaviivat ja tavoitteet liittyvät seuraavina vuosina Paremmän sääntelyn toimintaohjelman ja hallituksen lainsäädäntösuunnitelman toteuttamiseen. Oikeusministeriö valmistelee ja toimeenpanee *paremman sääntelyn ministerityöryhmän ja neuvottelukunnan* linjauksia paremman sääntelyn toteuttamiseksi.

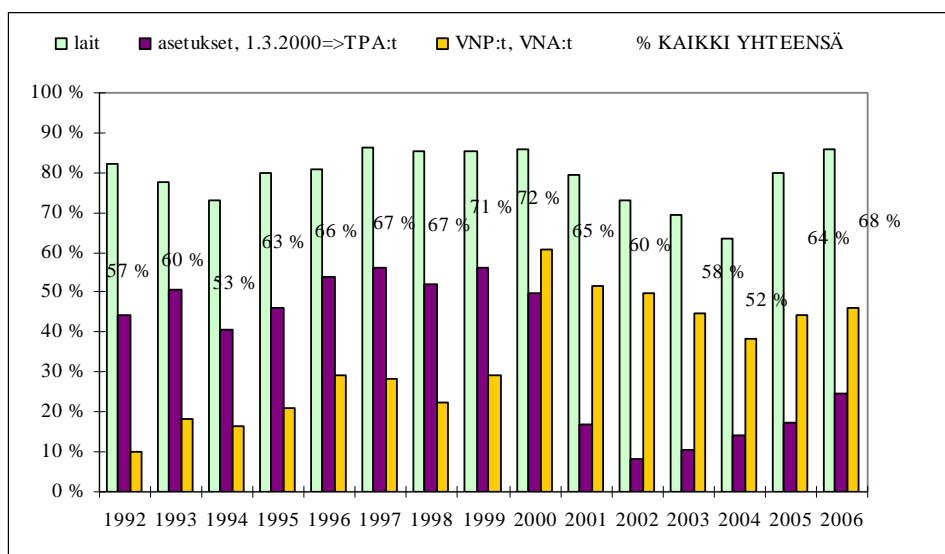
Erityisesti edistetään vaihtoehtoisten ohjauskeinojen aktiivista käyttämistä ja vaikutusten arviointia. Tavoitteena on, että jokainen hallituksen esitys sisältäisi uusien vaikutusarviointiohjeiden mukaisesti laaditun korkealaatuisen vaikutusten arvioinnin.

Yleisenä tavoitteena on, että lainsäädäntö valitaan johdonmukaisesti keinoksi silloin, kun lainsäädäntö toteuttaa asetetut tavoitteet kokonaisuutena arvioiden parhaalla mahdollisella tavalla. Lainsäädännön on oltava hallittavaa, selkeää ja ymmärrettävää. Lisätään myös lainvalmistelun avoimuutta ja turvataan sidosryhmien vaikutusmahdollisuudet.

Oikeusministeriö kehittää laintarkastusta ja liittää sen entistä tiiviimmin valmisteluprosessiin. Oikeusministeriö kannustaa ministeriöitä noudattamaan velvollisuuttaan tarkastuttaa säädösehdotukset.

- Osana hallituksen lainsäädäntösuunnitelman toteuttamista laaditaan hyvän säädösvalmistelun arviointikriteerit, joiden avulla paremman sääntelyn ministerityöryhmä seuraa suunnitelmaan sisältyvien säädösvalmisteluhankkeiden valmistelua ja etenemistä.
- Sädösehdotusten vaikutusarviointia tehostetaan uusilla sitä koskevilla ohjeilla, koulutuksella ja kokoamalla paremman sääntelyn verkkosivuille arvioinnissa hyödynnettävissä olevaa aineistoa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa. Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston tarkastustoimisto seuraa miten vaikutusarviointiohjeita noudatetaan. Lisäksi arvioidaan ohjeiden toimivuus ja kehittämistarpeet käytännön säädösvalmistelussa.
- Oikeusministeriö edistää hyvää säädösvalmistelukulttuuria ohjeistuksella, neuvonnalla ja toimimalla asiantuntijatehtävissä yksittäisissä hankkeissa.
- EU- ja kansainvälisessä yhteistyössä tavoitteena on parantaa säädösehdotusten vaikutusten arviointia ja vähentää yrityksille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa.
- Laintarkastuksen kattavuustavoite on, että säädöskokoelmassa julkaistavista laeista vähintään 80 % sekä kaikista säädöksistä (lait, tasavallan presidentin asetukset ja valtioneuvoston asetukset) vähintään 70 % tarkastetaan.

Kuva 2. Oikeusministeriön tarkastustoimiston tarkastettavana olleiden säädösten osuus vuosina 1992–2006 säädöskokoelmassa julkaistuista laeista, asetuksista ja valtioneuvoston päätöksistä.

- Laintarkastuksen joutuisuustavoite on, että tarkastettavat ehdotukset viipyvät tarkastuksessa keskimäärin enintään 10 työpäivää.

Kansalaisten oikeussuhteet

Yksityisoikeudellinen lainsäädäntö luo ne rakenteet, joissa kansalaiset ja yritykset voivat toimia haluamallaan tavalla. Tavoitteena on, että lainsäädäntö turvaa laajasti toimintavapauden ja siten osaltaan lisää yhteiskunnan, talouden ja kansalaisten toimeliaisuutta ja hyvinvointia. Lainsäädännössä on kuitenkin tehokkaasti huolehdittava myös heikomman osapuolen suojaamisesta, erityisesti kuluttajansuojassa ja perheoikeudessa.

Yleisenä tavoitteena on, että peruslainsäädäntö on selkeää, ymmärrettävää ja vastaa nykypäivän tarpeita. Oikeustoimet ja järjestelyt on voitava tehdä yksinkertaisesti ja taloudellisesti. Sama koskee niiden hallinnointia. Säännösten on vähennettävä oikeusriitoja ja ristiriitatilanteet on voitava ratkaista ennakoitavalla ja kohtuullisella tavalla. Lainvalmistelun resurssit on kohdennettava kansalaisten ja yritysten kannalta käytännössä keskeisiin kysymyksiin ottaen huomioon myös julkisten resurssien rajallisuus.

Aktiivisella osallistumisella asioiden valmisteluun EU:ssa ja EU-lainsäädännön tehokkaalla täytäntöönpanolla on suuri merkitys myös kansallisen oikeusjärjestyksen kehitykselle.

Kansalaiset ja yritykset päättävät itse omista perhesuhteistaan, sopimuksistaan ja taloudellisista järjestelyistään. Julkinen valta asettaa vain näiden toimien puitteet ja reunaehdot. Näin ollen numerollisia tai muutoin konkreettisia vaikuttavuustavoitteita ei voida asettaa.

Perhe- ja perintöoikeudellisessa sääntelyssä kiinnitetään huomiota erityisesti siihen, että säännökset turvaavat niitä, jotka tarvitsevat suojaa elämän murrostilanteissa. Valmistaudutaan rajat ylittävän muuttoliikkeen voimistumiseen.

- *Arvioidaan aviovarallisuussäännösten* toimivuutta ja valmistellaan tarvittavat uudistukset.
- Käynnistetään perusselvitys perheiden sisäisestä *tulo- ja varallisuusjakaumasta* ja perhesuhteiden muutosten sosiaalisista ja taloudellisista vaikutuksista.
- Uudistetaan Suomen kansainvälisyksityisoikeudelliset *isyttä ja holhous*ta koskevat säännökset. Osallistutaan kansainvälisen perhe- ja perintöoikeuden kehittämiseen Euroopan unionin ja laajemman kansainvälisen yhteistyön piirissä.
- *Perintöoikeutta* uudistetaan vuonna 2004 valmistuneen selvityksen perustella tehostamalla menettelyä pesänselvityksessä ja perinnönjaossa. Saatu lausuntopalaute ja julkisuudessa käyty keskustelu eivät luo pohjaa sille, että testamenttausvapautta lähiaikoina lisättäisiin lakiosaa supistamalla. Lesken ja perillisten taloudelliseen asemaan vaikuttavat perintöverotusta koskevat uudistukset.

Yhteisöjen ja säätiöiden toiminnan sääntelyssä tavoitteena on, että säännökset vastaavat erilaisten ja erikokoisten yhteisöjen ja säätiöiden sekä niiden sidosryhmien kehittyviä tarpeita.

- Yritysten toimintaedellytyksiä tarkistetaan EU:n komission *yhtiöoikeudellisen toimintasuunnitelman* puitteissa sekä kansallisesti erityisenä tavoitteena vähentää yritysten hallinnollista taakkaa.
- Täydennetään *yhdistyslakia* toimielimiä ja etäosallistumista koskevalla sääntelyllä ja tarkistetaan laki muutoinkin tarpeellisin osin.

- Selvitetään tarve tarkistaa *säätiölakia*.

Selvitetään tarve uudistaa *julkisyhteisöjen vahingonkorvausvastuuta* koskevat säännökset. Uudistetaan *vesilainsäädäntöä* ja *maanvuokralainsäädäntöä*.

EU:n *kuluttajansuojaa ja sopimusoikeutta* koskevassa valmistelussa turvataan kuluttajansuojan korkea taso Suomessa. Selvitetään tarve nykyisen kuluttajansuojalainsäädännön kokonaistarkasteluun ja soveltamisalan laajentamiseen.

Tavoitteena on, että *uutta tekniikkaa* voidaan tehokkaasti hyödyntää palvelujen tarjonnassa ja että siihen liittyvät oikeudelliset vastuusuhteet ovat selkeät.

- Tuottavuushankkeena parannetaan kiinteistönvaihdamman sujuvuutta, yksinkertaistetaan luotonantoa ja alennetaan kiinteistönvaihdamman kustannuksia mahdollistamalla *sähköinen kiinteistönkauppa* ja *sähköisten panttikirjojen käyttö*.
- *Maksupalveluja* koskeva lainsäädäntö uudistetaan ottaen erityisesti huomioon kehittyvät sähköiset maksutavat.

1.3 OIKEUSTURVA

1.3.1 Toimintaympäristön kehitys

Yhteiskunnassa ja oikeusturvapalveluiden asiakaskunnassa on tapahtumassa muutoksia, jotka vaikuttavat oikeusturvan kysyntään. Ikääntyminen, väestön ja elinkeinoelämän alueellinen keskittyminen, työn ja vapaa-ajan limittyminen toisiinsa, kansainvälistyminen ja tietoyhteiskunnan kehitys on otettava huomioon kaikkia oikeusturvapolitiikan linjauksia tehtäessä. Valtion on huolehdittava oikeusturvan perustuslaillisesta tasosta. Tiukka menokehitys edellyttää yhtäältä rakenteellisia muutoksia ja voimavarojen kohdentamista entistä selvemmin hallinnonalan ydintehtäviin ja toisaalta tukipalvelujen tehostamista.

Väestön ikääntyminen ja sen myötä eläkkeen tai muun sosiaalivakuutuksen piiriin siirtyvien määrän kasvu kuormittavat toimeentuloturvan muutoksenhakujärjestelmää ja viime kädessä erityisesti vakuutusosoikeuden asiarakennetta. Todennäköisesti myös asiamäärät kasvavat jonkin verran. Hallinto-oikeuksissa lisääntyvät sosiaali- ja terveystalv palveluihin liittyvät asiat. Vastaavasti edunvalvontaa ja perimystä sekä muita ihmisten ikääntymiseen liittyviä asioita saapune kärkeäoikeuksiin jatkossa nykyistä enemmän. Tutkimusten mukaan ikääntyminen saattaa toisaalta merkitä rikollisuuden vähenemistä.

Muutokset väestö- ja elinkeinorakenteessa aiheuttavat tarpeen kehittää tuomioistuini- ja oikeusapuverkostoa alueellisen yhdenvertaisuuden parantamiseksi. Muuttoliike ja elinkeinoelämän painopisteen siirtyminen Etelä-Suomeen ja kasvukeskuksiin jatkuvat.

Kansainvälisen kanssakäymisen lisääntyessä tuomioistuimissa vireille tulevilla asioilla on yhä useammin myös kansainvälisiä ja ylikansallisia liittymiä. Järjestäytynyt, usein rajat ylittävä huumausaine-, talous- ja muu rikollisuus vaikuttaa yhä enemmän tuomioistuinten toimintaan. Nämä tekijät yhdessä monimutkaistuvan oikeussäätelyn, laajentuvan oikeuslähdepohjan ja erityisalujen syvällis-

tä asiantuntemusta vaativien juttujen lisääntymisen kanssa asettavat entistä suurempia osaamis- ja laatuvaatimuksia henkilöstölle, joka työskentelee oikeusturvan parissa.

Tietoyhteiskunnan palveluiden ja tekniikan kehittyminen luovat mahdollisuuden kehittää oikeusviranomaisten sähköisiä palveluja. Tietotekniikan avulla voidaan myös parantaa työprosesseja automatisoimalla rutiinivaiheita ja tukitoimintoja. Tällöin työpanos voidaan aiempaa enemmän kohdentaa ydintehtäviin ja asiakaspalveluun. Lisäksi toiminnan tehostamiseksi ja palvelujen laadun parantamiseksi palvelujen tuotanto voidaan keskittää parhaimman toimintakyvyn omaaviin yksiköihin.

Vuosien 1998–2007 aikana yleisiin tuomioistuimiin saapuvien asioiden kokonaismäärässä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia, toisin kuin yksittäisissä asiaryhmissä. Esimerkiksi kiinteistöjen kirjaamisasioiden määrä on laskenut noin 30 prosenttia ja summaaristen asioiden jo vuonna 2006 alkanut kasvu on jatkunut 25 prosentilla vuonna 2007. Hallinto-oikeuksissa saapuneiden asioiden määrien kasvun taustalla on pääosin yksittäisiä syitä kuten viime vuosina turvapaikka-, autoverotus- ja ympäristölupapäätöksiin liittyvät valitukset. Markkinaoikeudessa puolestaan ovat lisääntyneet julkisia hankintoja koskevat asiat. Hallinto-oikeuksiin saapuvien asioiden määrää lisäävät lähivuosina ainakin alttius hakea muutosta autoveroasioihin ja muutokset lastensuojeluasioiden menettelyssä.

1.3.2 Keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet

Oikeusturvapolitiikan vaikuttavuustavoitteet

Oikeusturvan tavoitteena on oikeusoloiltaan ennustettava yhteiskunta, jonka jäsenten oikeudet ja velvollisuudet toteutuvat yhdenvertaisella tavalla. Tätä mitataan seuraamalla kansalaisten oikeuslaitosta kohtaan tuntemaa luottamusta. Lisäksi oikeusturvapolitiikalla pyritään siihen, että lainsäädännön kattavuus, tuomioistuinten ja oikeusavun palvelukyky ja rakenteet sekä oikeudelliset prosessit muun muassa kuluriskin ja keston puolesta turvaavat oikeudensaantimahdollisuuksien tosiasiallisen ja yhdenvertaisen toteutumisen. Tätä mitataan erityisesti eri tuomioistuinten käsittelyaikojen eroja seuraamalla.

Tunnusluku/mittari	Lähtötaso/ajankohta	Tavoitetaso/määräaika	Lähde
Luottamusmittari; suomalaisten luottamus oikeuslaitokseen	66% / 2000	>70% / 2010	Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos (World Values Survey)
Hallintolainkäytön alueellisen yhdenvertaisuuden mittari; pisimmän ja lyhimmän keskimääräisen käsittelyajan erotus hallinto-oikeuksissa	4 kk / 2007	4 kk / 2008, jatkossa aleneva	OM
Yleisen lainkäytön alueellisen yhdenvertaisuuden mittari (hovioikeudet); pisimmän ja lyhimmän keskimääräisen käsittelyajan erotus hovioikeuksissa	4,5 kk / 2007	4 kk / 2008, jatkossa aleneva	OM
Yleisen lainkäytön alueellisen yhdenvertaisuuden mittari (käräjäoikeudet)	Määritellään myöhemmin.	Määritellään myöhemmin.	OM

Vuoden 2000 tutkimuksessa suomalaisten luottamuksesta oikeuslaitokseen 66 prosenttia suomalaisista ilmoitti luottavansa oikeuslaitokseen. Tavoitteena on, että vuonna 2010 toistettavassa tutkimuksessa oikeuslaitokseen luottavien suomalaisten osuus on 70 prosenttia.

Yllä olevan taulukon mukaisesti alueellista yhdenvertaisuutta lainkäytössä seurataan jo nyt hovioikeuksien ja hallinto-oikeuksien kohdalla. Tilannetta on tarkoitettu seurata tulevaisuudessa myös käräjäoikeuksissa tasojen tarkemman määrittelyn jälkeen. Tavoitteena on käsittelyaikaerojen aleneva suuntaus.

Oikeusministeriössä vuonna 2006 toteutetussa oikeusturvapolitiikan vaikuttavuusprojektissa pyrittiin luomaan aiempaa tarkempia vaikuttavuustavoitteita ja niille uusia mittareita. Havaittiin, että nykyisten tilastojen valossa oli mahdollista luoda ja koota pääosin vain toiminnallista tuloksellisuutta kuvaavia mittaristoja. Niissäkin todettiin puutteita, esimerkiksi eri juttujen vaatimien työmäärien eroja ei ollut mahdollista arvioida kattavasti. Oikeuspolitiikan strategian uudistamisen samoin kuin korkeimman oikeuden aloitteesta aloitetun asianhallintajärjestelmien kehittämisen yhteydessä mittaristoja pyritään kehittämään edelleen. Korkein hallinto-oikeus on puolestaan käynnistämässä tutkimushanketta, jossa selvitetään hallinnon ja hallintolainkäytön toiminnallisia yhteyksiä sekä hallintotuomioistuinten ratkaisujen merkitystä hallinnon tuottavuudelle ja yleisemminkin yhteiskunnalle.

Oikeusturvapolitiikan keskeiset toiminnalliset tulostavoitteet ja toimenpiteet

Oikeusturvan saatavuuden joutuisuutta mitataan seuraamalla oikeusturvaprosessin eri vaiheita. Tuomioistuinten käsittelyaikatavoitteet ovat seuraavat.

<i>Keskimääräinen käsittelyaika (kk)</i>	<i>2006 toteutuma</i>	<i>2007 arvio</i>	<i>tulosopimusneuvotteluissa sovittu 2008 arvio/tavoite</i>
Korkein oikeus			
* valituslupahakemukset	4,9	4,0	4,0
* asiaratkaisut	16,7	14,3	15,0
Hovioikeudet	7,7	7,5	7,1
Käräjäoikeudet			
* rikosasiat	3,7	3,3	3,3
* laajat riita-asiat	7,9	7,7	7,6
* velkajärjestelyasiat	5,6	5,5	5,3
Työtuomioistuin	5,5	7,0	5,5
Korkein hallinto-oikeus	10,3	9,6	9,0
Hallinto-oikeudet	8,3	9,2	8,9
Markkinaoikeus	13,5	13,0	12,0
Vakuutus-oikeus	14,5	14,0	12,5

Kehyskauden myöhempinä vuosina tavoitteena on pitää keskimääräiset käsittelyajat vähintään vuoden 2008 tasolla.

Hovioikeuksissa keskimääräiset käsittelyajat ovat lyhenemässä, mikä johtuu erityisesti käsittelyajojen lyhenemisestä pahimmin ruuhkautuneessa Helsingin hovioikeudessa.

Käsittelyajojen kehitys on pysynyt tasaisena käräjäoikeuksissa. Niiden osalta seurataan erityisesti rikosasioiden kokonaiskäsittelyaika sekä lasten huoltoon ja tapaamisoikeuteen liittyvien asioiden käsittelyaikakehitystä. Lisäksi pyritään kaventamaan käräjäoikeuskohtaisia käsittelyaikaeroja.

Hallinto-oikeuksissa keskimääräisten käsittelyajojen suotuisa kehitys on pysähtynyt vuonna 2007, jolloin keskimääräinen käsittelyaika on noussut uudelleen vuoden 2003 tasolle. Nousua selittää paljolti se, että Helsingin hallinto-oikeudessa on vuoden 2007 aikana ratkaistu aiempaa työteliäämpiä autoverojuuttuja. Vuoden 2008 aikana keskimääräisten käsittelyajojen on arvioitu lähtevän uudelleen laskuun, mikäli lastensuojeluasioiden ja autoveroasioiden valitusmäärät pysyvät ennakoituissa kehyksissä. Painetta lyhentää käsittelyaikoja edelleen on erityisesti kaavoitus-, ympäristö- ja lastensuojeluasioissa sekä veroasioissa.

Markkinaoikeus ruuhkautui vuonna 2005 erityisesti vireille tulleiden julkisista hankinnoista tehtyjen valitusten määrän kasvettua jyrkästi. Saapuneiden asioiden määrä ei sen jälkeen ole laskenut aiemmalle tasolle. Keskimääräinen käsittelyaika on vuonna 2007 kaksinkertainen verrattuna vuoteen 2003. Markkinaoikeuden ruuhkautuneen työtilanteen korjaamiseksi uudistetaan julkisia hankintoja koskevaa oikeussuojajärjestelmää yhdessä kauppa- ja teollisuusministeriön kanssa, uudistetaan työtapa ja rakenteita sekä lisätään määräaikaista henkilöstöä. Lisäksi kehitetään immateriaali-asioiden oikeussuojajärjestelmää.

Vakuutusosoikeuden keskimääräinen käsittelyaika on pysytellyt 14 kuukaudessa viime vuosina tapah-
tuneista resurssilisäyksistä huolimatta. Tähän on ollut syynä erityisesti esittelijäkunnan suuri vaih-
tuvuus. Kokonaistilannetta helpottaa jonkin verran se, että saapuvien asioiden määrä on laskenut
selvästi vuoden 2007 aikana, mikä johtuu ns. päätösten poistoasioiden siirtymisestä pois vakuutus-
oikeudesta. Tarkoituksena on jatkossa kehittää vakuutusosoikeuden kokoonpanoja ja toimintatapoja.

Oikeusturvan tarjontaa mitataan lisäksi tarkastelemalla tiettyjen keskeisiksi arvioitujen asiaryhmien
asiamääriä ja käsittelyaikoja. Tällaisia asiaryhmiä ovat käräjä- ja hovioikeuksissa muun muassa
talousrikosasiat sekä lasten huoltoon ja tapaamisoikeuteen liittyvät asiat sekä hallinto-oikeuksissa
autoverotus-, kaava-, ympäristö- ja lastensuojeluasiat. Näiden asiaryhmien piiristä on tarkoitus mää-
ritellä erikoistumisalueita, joilla tuetaan lainkäyttöhenkilöstön osaamisen vahvistamista ja osaami-
sen huomioon ottamista eri toimintayksiköiden organisoinnissa ja johtamisessa.

Oikeusaputoimistoissa on käytössä jonotusaikaseuranta, jonka tarkoituksena on selvittää toimistojen
mahdollista ruuhkautumista. Koko maan tasolla asiakkaan keskimääräinen jonotusaika on noin 7
päivää, mikä on tavoitteen mukainen. Yleisen edunvalvonnan siirtyminen oikeusaputoimistoihin ei
vaikuta oikeusaputoimistojen jonotusajan kehittymiseen pitkällä aikavälillä.

Kuluttajariitalautakunnan keskimääräinen käsittelyaika lyhenee lautakunnan menettelytapojen ke-
hittämisen myötä (mm. sovintomenettelyn ja ns. yksinkertaisen käsittelyn tehostaminen).

Organisaatiouudistukset

Käräjäoikeuksien rakennemuutoksen toimeenpano

Valmistellaan käräjäoikeusverkoston uudistaminen vuoteen 2010 mennessä 25 maakunnallisen kä-
rjäoikeuden ja muutaman niitä tukevan sivukanslian varaan käräjäoikeuksien toimintakyvyn, hen-
kilöstöresurssien ja asiarakenteen optimoimiseksi. Samalla pyritään myös keskittämään käräjäoike-
uksien voimavarat paremmin varsinaisiin lainkäyttötehtäviin uudistamalla riidattomien saatavien
käsittelyä ja siirtämällä kiinteistöjen kirjaamisasiat Maanmittauslaitokselle. Kirjaamisasiat siirretään
Maanmittauslaitokselle vuonna 2010.

Oikeusaputoimistojen verkoston tiivistäminen ja edunvalvonnan siirto osaksi oikeusapua

Oikeusaputoimistojen verkostoa on tarkoitus yhdistää hallinnollisesti siten, että nykyisten 65 oike-
usaputoimiston asemesta vuonna 2011 olisi 40 toimistoa. Palvelujen nykyisenlaisesta saatavuudesta
huolehditaan sivutoimipaikkojen ja muiden järjestelyjen avulla.

Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä päätti syyskuussa 2007 puoltaa edunvalvonnan siir-
tämistä kunnilta valtion oikeusaputoimistoihin. Asiaa valmistelleen työryhmän mukaan yleisen
edunvalvonnan tehtävien siirtäminen kunnilta valtiolle edellyttää noin 500 henkilön tehtävien järjes-
telyä joko oikeusaputoimistoihin tai ostopalveluna. Henkilöstötarve kasvaa väestön ikääntymisestä
aiheutuvien tehtävien laajenemisen vuoksi.

Maaseutuelinkeinoasioiden siirto hallinto-oikeuksiin

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla toimivan maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan
tehtävät on tarkoitus siirtää alueellisiin hallinto-oikeuksiin maaseutuelinkeinojen muutoksenhaku-
työryhmän mietinnön 2007:1 linjausten mukaisesti. Työryhmän arvion mukaan tehtävien siirto
edellyttää 15 htv:n lisäystä hallinto-oikeuksiin.

Palvelujen uudistaminen

Tuomioistuinelaitoksen menettelyjen kehittäminen

Hallinnon ja julkisen palvelutuotannon rakenteet ovat viime vuosina muuttuneet ja oikeusturvatarpeet lisääntyneet. Hallinnon oikeusturvasta huolehditaan kehittämällä hallinnon oikeussuojajärjestelmää sekä jatkamalla hallintolainkäyttöjärjestelmän kehittämistä. Uudistamisessa edetään vuoteen 2010 mennessä neljässä vaiheessa: 1) hallinnon oikaisuvaatimusmenettelyn kehittäminen, 2) oikeussuojakeinojen kehittäminen viranomaisten passiivisuustilanteisiin, 3) hallintolainkäytön menettelysäännösten uudistaminen ja 4) eri hallintotuomioistuintasojen tehtävien ja aseman uudelleenarvioiminen hallinnon oikeussuojajärjestelmässä.

Asioiden käsittelyn kokonaisuuteen ja pitkään vireillä olleisiin asioihin on kiinnitetty useassa yhteydessä huomiota. Hovioikeusmenettelyn kehittämishankkeessa selvitetään mahdollisuudet tehostaa käsittelyä hovioikeuksissa ottamalla käyttöön muutoksenhakulupajärjestelmä. Uudistuksella pyritään siirtämään oikeudenkäyntien painopiste vahvemmin kärjäoikeuksiin ja samalla parantamaan hovioikeuksien edellytyksiä kohdentaa voimavarojaan. Samoin laajojen asioiden työmenetelmien kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Helsingin hovioikeudessa on vireillä hanke, jonka tavoitteena on kehittää Helsingin hovioikeuden asian käsittelyn logistiikkaa toimivammaksi, jotta viivytyksetön asian käsittely eri asiaryhmissä voitaisiin turvata.

Kärjäoikeuksien lautamiesjärjestelmän käyttöalaa on tarkoitus supistaa ja käyttää säästyneet varat pahiten ruuhkautuneiden kärjäoikeuksien vahvistamiseen. Tarvittavin osin parannetaan oikeudenkäymiskaaren selkeyttä ja johdonmukaisuutta toteutuneiden erillisuudistusten jälkeen. Lautamiesjärjestelmän uudistus on tarkoitus saattaa voimaan vuoden 2009 alusta alkaen.

Tuomioistuinelaitoksen sähköisten työprosessien ja palvelujen kehittäminen

Oikeusministeriön strategiisiin tavoitteisiin kuuluu tuomioistuinten sähköisen asiankäsittelyn, sähköisen asioinnin ja verkkopalveluiden käytön sekä tietoturvan edistäminen. Tätä tehostetaan perustamalla erityiset tuomioistuinlinjakohtaiset kehittämisen yhteistyöryhmät.

Tehokkaat ja kustannuksia säästävät menettelyt rutiiniasioissa parantavat tuomioistuinten mahdollisuuksia käsitellä vaativat asiat perusteellisesti ja joutuisasti. Riidattomien velkomusasioiden käsittelyä pystytään yksinkertaistamaan ja nopeuttamaan merkittävästi sähköistämällä käsittely. Jatkossa kaikille asioille luodaan atk-pohjainen asiointiliittymä.

Hallintotuomioistuimissa sähköisellä asianhallintajärjestelmällä kehitetään asiakirjojen ja työprosessien hallintaa prosessin kaikissa vaiheissa.

Rikosasioiden käsittelyä kehitetään uusimalla Sakari-järjestelmän käyttöliittymä ja kehittämisympäristö sekä uusimalla rikosasioiden järjestelmä (RAJ). Yleisten tuomioistuinten sähköisiä asianhallintajärjestelmiä kehitetään.

Digitaali- ja videotekniikan käyttöalaa oikeudenkäynneissä laajennetaan digitalisoimalla salien ääntälänsu-laitteita ja varustamalla tuomioistuimia tekniikan käytössä tarpeellisilla laitteistoilla käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa. Vuonna 2006 voimaan tullut pakkokeinolain muutos mahdollistaa vangittavaksi vaaditun kuulemisen videoitse. Videotekniikan käyttöönoton laajentaminen on niin ikään tarpeen oikeudenkäyntien kansainvälistymisen ja yli rajojen tapahtuvien kuulemisten lisääntymisen vuoksi.

Oikeusapupalvelujen kehittäminen

Oikeusavun hakemismenettelyä, palkkioperusteita ja palkkioiden määräämismenettelyä yksinkertaistetaan säädösmuutoksin. Oikeusavun hakemista yksinkertaistetaan erityisesti kokonaan korvauksettomaan oikeusapuun oikeutettujen osalta ja heidän taloudellisen selvityksensä perusteena käytetään viimeksi vahvistetusta verotuksesta saatavia tietoja. Lähtökohtana oikeusapupalkkioiden ja niiden määräämismenettelyn yksinkertaistamisessa on, että avustajien tulee saada tehtävästään sen vaativuutta ja työmäärää vastaava korvaus. Keväällä 2008 annetaan hallituksen esitys oikeusapulain muutoksesta ja VNA oikeusavun palkkioperusteista.

Kun toimintaa yksinkertaistetaan, voidaan luoda valtakunnallinen asiointijärjestelmä, sähköistää oikeusapuhakemus ja maksatusmenetelmä. Yhtenäistä sähköistä asiakirjapohjaa voidaan käyttää prosessin eri vaiheessa. Samalla voidaan keskittää yksityisille asiamiehille tehtävät oikeusapupäätökset vähemmän ruuhkautuneisiin oikeusaputoimistoihin. Sähköinen asiointi sekä yksinkertaisemmat palkkioperusteet ja palkkioiden määräämismenettely vähentävät myös tuomioistuimien ja Oikeushallinnon palvelukeskuksen työmäärää.

Oikeusturvan saatavuutta parannetaan myös kehittämällä oikeudellista neuvontaa. Kun riittävä oikeudellinen neuvonta tarjotaan riittävän lähellä kansalaisia koko maassa, vähennetään ongelmien käsittelyä kalliimmassa ja hitaammassa oikeusturvajärjestelmässä. Neuvontaa on kehitetty muun muassa oikeusaputoimistojen ohjauksena, jossa oikeusturvaa tarvitseville neuvotaan mihin ja miten heidän on oltava yhteydessä saadakseen asiansa eteenpäin. Jatkossa selvitetään mahdollisuudet tarjota oikeusapuohjausta myös verkkopalveluna sekä kehittää oikeusaputoimistojen ja muiden neuvontapalvelujen yhteistyötä.

Henkilöstön osaamisen vahvistaminen

Oikeusministeriön hallinnonalan henkilöstöstrategiassa johtaminen ja yhteistyö ovat yksi tärkeimmistä keinoista työyhteisön kehittämiseksi. Johtamisen kehittämisessä pääpaino on jatkossa henkilöstöjohtamisessa. Myös ammatillisen johtamisosaamisen ylläpitämiseksi ja tulevaisuuden muutosten toteuttamiseksi järjestetään koulutusta. Käräjäoikeuksien rakenneuudistus edellyttää lähivuosina erityistä panostusta muutosjohtamiseen.

Oikeuslaitos on asiantuntijaorganisaatio, ja sen henkilöstölle on tarjottava täydennyskoulutusta laajalti ja kuhunkin tarpeeseen soveltuvassa muodossa. Tuomareille on lisäksi tarjottava mahdollisuus nykyistä syvällisempään erikoistumiseen. Tämä edellyttää paitsi koulutustarjonnan laajentamista ja kehittämistä myös työyhteisöjen ja organisaatioiden kehittämistä. Tuomareiden täydennyskoulutusta ja tuomioistuinharjoittelua kehitetään. Lisäksi oikeustradenomi- ja oikeusmerkonomikoulutuksella vahvistetaan toimistohenkilöstön perusosaamista. Tärkeää on vahvistaa myös yhteiseen eurooppalaiseen oikeuslähdepohjaan ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön liittyvää osaamista sekä osallistumista erilaisiin kansainvälisiin ja ylikansallisiin verkostoihin.

Tuomioistuinlaitoksen keskushallinnon kehittäminen

Riippumattoman tuomioistuinlaitoksen asemaa valtionhallinnossa ja samalla sen keskushallintoa on tarpeen selvittää ottaen huomioon muun muassa talousarviolainsäädännön uudistukset ja näihin liittyvät tuomioistuinlaitoksen erityiskysymykset sekä hallinnon ja ohjauksen yleiset kehittämistarpeet.

Virkamiestyönä selvitetään aluksi keskushallinnon kehittämisvaihtoehdot ja eri vaihtoehtojen kustannukset. Selvityksessä otetaan huomioon tuomioistuinten riippumattomuus, toimintaympäristön

muutoksista johtuvat paineet, muissa pohjoismaissa käyttöön otetut järjestelmät ja niistä saadut kokemukset sekä muu kansainvälinen kehitys.

Tuottavuusohjelman keskeiset toimenpiteet

Kaikki kehyspäättöksen 11.3.2005 pohjana olleet tuottavuushankkeet ja niihin liittyvät lainsäädäntöhankkeet on käynnistetty. Osa lainsäädäntöhankkeista on jo ollut eduskunnan käsiteltävänä. Esimerkiksi rikosprosessia käräjäoikeuksissa ja hallintoprosessia alueellisissa hallinto-oikeuksissa on kevennetty 1.10.2006 ja 1.1.2007 voimaantulleilla lainsäädäntömuutoksilla. Vähäisissä rikosasioissa on otettu käyttöön kirjallinen menettely ja hallinto-oikeuksiin on luotu vaihtoehto eräisiin asiarhmiin sovellettavaksi normaalia kevyemmäksi päätösvaltaiseksi kokoonpanoksi.

Rangaistusmääräys- ja rikesakkomenettelyjä kevennetään vuoden 2008 loppuun mennessä. Sakko- ja rikesakkoasioiden konekielinen siirto poliisin ja syyttäjän järjestelmistä oikeusrekisterikeskuksen perintäjärjestelmään toteutetaan vuoden 2007 loppuun mennessä. Käräjäoikeusverkoston supistaminen vuoteen 2010 mennessä yhdessä yksinkertaisten velkomusasioiden ja kiinteistöasioiden käsitteilyn kehittämisen kanssa muodostaa lähivuosien merkittävimmän rakenneuudistuksen tuomioistuinelaitoksessa. Samalla jatketaan digitaali- ja videotekniikan käytön lisäämistä. Muita tuottavuuden lisäämisen tähtääviä suunnitteluasteella olevia hankkeita ovat muutoksenhakulupajärjestelmän kehittäminen hovioikeuksiin ja oikaisuvaatimusjärjestelmän luominen hallintoon.

Oikeusaputoimessa tiivistetään oikeusaputoimistoverkoston ja yksinkertaistetaan oikeusavun saamisen edellytyksiä ja sähköistetään oikeusapuasioiden menettelyprosessi. Lisäksi oikeusaputoimistojen virkarakennetta kehitetään.

1.3.3 Voimavarat

Jotta oikeusturvapalvelut pystyttäisiin säilyttämään vähintään nykytasolla huolimatta tiukasta menokehyksestä, koko tuomioistuinelaitoksessa jatketaan voimavarojen kohdentamista niihin yksiköihin, joissa juttutilanne on vaikein. Näitä ovat olleet erityisesti eräät Etelä-Suomen tuomioistuimet. Liikkumavaraa resurssien uudelleen kohdentamiseen pyritään luomaan uudistamalla käräjäoikeusverkoston, yksinkertaistamalla massaluonteisten asioiden ja hakemusasioiden käsittelyä tuomioistuimissa ja keventämällä muutoksenhakujärjestelmiä. Keskeiset lähivuosien toimenpiteet on esitetty hallinnonalan tuottavuusohjelmassa.

Voimavaroja jaettaessa pyritään huomioimaan myös tarve tiettyjen, erikoistumista vaativien asiarhmiiden erityisen joutuinaan käsittelyyn. Talousrikosasioissa sekä lasten huoltoon liittyvissä riitaasioissa joutuisa ja tarkoituksenmukainen käsittely on yhteiskunnan, perheiden ja lasten elinolosuhteiden kannalta tärkeää. Hallintolainkäytön puolella erityisesti yhteiskunnan tai alueiden kehittämisen kannalta merkittävien kaavavalitusten sekä turvapaikka-, huostaanotto- ja veroasioiden joutuisa käsittely on tärkeää yhteiskunnalle ja yksilöille aiheutuvien tarpeettomien kustannusten välttämiseksi.

Huolehditaan tuomioistuinten ja muiden oikeuslaitoksen yksiköiden toimitilojen asianmukaisuudesta. Kuopion oikeustalon rakentaminen vastaa kiireellisimpään Kuopion hallinto-oikeuden ja Kuopion käräjäoikeuden toimitilarpeeseen. Kehyskaudella toteutetaan myös Joensuun käräjäoikeuden lisätilahanke ja Helsingin hovioikeuden siirto Salmisaareen. Käräjäoikeuksien rakenneuudistus edellyttää pitkäjänteistä suunnittelua ja siihen liittyvät investoinnit toteutetaan joko toimitilojen uudisrakentamisella tai nykyisten toimitilojen laajentamisella. Uudistukseen liittyvää toimitilarvetta arvioidaan olevan 15 käräjäoikeudessa. Salmisaari-hankkeen yhteydessä Helsingissä toimiville

vakuutusoikeudelle, työtuomioistuimelle ja markkinaoikeudelle vapautuu tiloja. Lisätilaa tarvitaan myös Helsingin hallinto-oikeudelle.

Toiminnan ja talouden suunnittelu oikeusturvapolitiikan alalla ja erityisesti suunnitelmien toimeenpano on välttämätöntä sopeuttaa käytettävissä oleviin voimavaroihin. Seuraavat kehittämishankkeet edellyttävät määrärahalisäystä:

- edunvalvonnan siirto oikeusapuun (osa ostopalveluna),
- maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan asioiden siirto hallinto-oikeuksiin,
- tuomioistuinten ja eräiden muiden yksiköiden toimitilahankkeet,
- hallintotuomioistuinten sähköisen asioinnin prosessin kehittäminen (VM:n it –määräraha),
- rikosasiainjärjestelmän uusiminen, koskee myös syyttäjiä (VM:n it-määräraha),
- yleisten tuomioistuinten sähköisten asianhallintajärjestelmien kehittäminen (VM:n it – määräraha) ja
- oikeusavun sähköisen asioinnin kehittäminen (VM:n it-määräraha).

Menokehyksessä tulee tasokorjauksena ottaa huomioon vuokramenojen muutokset.

1.4 KRIMINAALIPOLITIikka

1.4.1 Toimintaympäristön kehitys

Rikollisuutta koskevat *kansainväliset uhkakuvat* liittyvät järjestäytyneen rajat ylittävän rikollisuuden leviämiseen, tietoyhteiskunnan haavoittuvuuteen ja kansainväliseen terrorismiin. Tietoverkkoa ja -järjestelmiä käyttäen tehtävät talous- ja muut rikokset tulevat todennäköisesti edelleen lisääntymään.

Suomen rikollisuustilanteeseen vaikuttaa Viron järjestäytyneen rikollisuuden kehitys. Huomattava merkitys on myös Venäjän rajavalvonta- ja muiden viranomaisten toiminnalla. Suomesta saattaa tulla vielä nykyistä useammin kohde- ja kauttakulkumaa huumausaineiden salakuljetukselle ja kauttakulkumaa ihmiskaupalle. Schengen-alueen laajentuminen vuoden 2007 lopulla lisää ilman passia maahan tulevien määrää. Kehitys edellyttää kansainvälisen yhteistyön lisäämistä ja kotimaisen viranomaisyhteistyön tehostamista. Eri maiden esitutkinta- ja syyttäjäviranomaisten yhteistyötä on tarpeen lisätä, jotta rikokset tutkittaisiin ja käsiteltäisiin mahdollisimman usein siellä, missä teko on tapahtunut.

Euroopan neuvostossa tapahtuvan perinteisen yhteistoiminnan rinnalle on tullut EU-normistoa, joka koskettaa myös kriminaalipolitiikkaa ja rikosseuraamusalaa. Valmisteltavana on mm. puitepäättös, joka koskee vaihtoehtoisten seuraamusten (ehdollinen rangaistus, yhdyskuntapalvelu) siirtämistä EU-jäsenvaltiosta toiseen. EU:n uudistamissopimus tulee poistamaan ns. pilarijaon ja luo nykyistä vahvemman oikeusperustan rikosoikeudelliselle yhteistyölle ja osittaiselle harmonisoinnille.

Suomen rikollisuustilanteessa ei kokonaisuutena ole viime vuosina tapahtunut suurta muutosta. Monet keskeiset rikoslajit ovat tällä vuosikymmenellä vähentyneet. Sen sijaan ainakin vuoden 2007 ainakin alkupuolen luvut osoittavat huolestuttavaa kasvua.

Oikeusministeriön hallinnonalan kannalta *poliisin tietoon tullut rikollisuus* on merkittävä indikaattori, koska se ennakoii syyttäjien ja tuomioistuinten käsiteltäviksi tulevien rikosasioiden määrää ja laatua. Rikosten todellista määrää se kuvaa rikoslajeittain vaihtelevalla tarkkuudella.

Omaisuusrikoksissa poliisin tietoon tulleiden rikosten pitkän aikavälin kehitys on laskeva, mikä vastaa Länsi-Euroopan maiden yleistä kehitystä. Vuonna 2006 poliisin tietoon tuli 146 000 varkautta, törkeää varkautta ja näpistystä. Tämä oli 7 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna.

Henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa, joista valtaosa on pahoinpitelyjä, poliisin tietoon tulleiden rikosten määrä on viime vuosina ollut nouseva. Kasvu on muodostunut pääosin lievistä pahoinpitelyistä ja pahoinpitelyistä, joissa kasvua selittää eniten ilmoitusalttiuden nousu. Törkeiden tekemuotojen määrä on pysynyt varsin vakaana.

Henkirikosten kokonaismäärä on Suomessa ollut pitemmällä aikavälillä selvästi aleneva, joskin vuosittainen vaihtelu on ollut huomattavaa. Suhteessa väkilukuun Suomessa tapahtuu tämän vuosikymmenen vähenemisestä huolimatta henkirikoksia enemmän kuin muissa Pohjoismaissa ja useimmissa Länsi-Euroopan maissa.

Poliisin tietoon tulleiden rattijuopumusten määrä on tällä vuosikymmenellä jonkin verran lisääntynyt. Ratsiatutkimusten mukaan humalassa ajavien kuljettajien osuus liikennevirrassa ei ole kasvanut. Rikosmäärien kasvu on ainakin osittain aiheutunut huumaantuneena ajamisen ns. nollarajalainsäädännön voimaantulosta vuonna 2003.

Törkeissä huumausainerikoksissa pitkän aikavälin nouseva kehitys kääntyi vuosikymmenen vaihteessa, ja rikosten määrä väheni useana vuonna peräkkäin. Kahden viime vuoden aikana määrä on jälleen lisääntynyt. Poliisin tietoon tulleiden huumausainerikosten kokonaismäärä, josta valtaosa on huumausaineen käyttörikoksia, ei ole enää noussut. Viimeaikaisten tutkimusten mukaan huumekeuhilujen määrä ei ole lisääntynyt ja aiempaa suuremmalla osalla nuorista on kielteinen asenne huumeiden käyttöön.

Väestön ikääntyminen saattaa vähentää rikollisuutta tulevaisuudessa. Muuttoliike kasvukeskuksiin saattaa puolestaan lisätä rikollisuutta ja rikollisuuden muodot voivat muuttua. Maahanmuuton jatkuessa muukalaisvihamieliset asenteet saattavat voimistua, vaikka tiivis kanssakäyminen maahanmuuttajien kanssa toisaalta heikentää ennakkoluuloja ja stereotyyppisiä asenteita. Monikulttuurisuuden lisääntyminen tuonee uusia piirteitä rikollisuuteen. Tietoverkkojen käyttöön liittyvässä rikollisuudessa saattaa esiintyä nopeita ja vaikeasti ennakoitavia muutoksia.

Suurimpana rikollisuuden määrään vaikuttavana riskitekijänä tulevaisuudessa ovat toisiaan vahvistavat alkoholinkulutuksen kasvu ja syrjäytymiskehitys. Pitemmällä aikavälillä keskeisimpinä rikollisuutta vähentävinä keinoina ovatkin syrjäytymistä ehkäisevät toimenpiteet. Syrjäytymiskehityksen seurauksena yhteiskunnan ”ulkopuolelle” jääminen aiheuttaa usein vakavia henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia ongelmia, jotka ilmenevät mm. perheväkivaltana ja nuorten häiriökäyttäytymisenä.

Piilorikollisuus ja rikosten selvittäminen. Rikoslakirikoksista tulee poliisin tietoon arviolta alle 30 prosenttia. Tulevan kehityksen kannalta merkittävää on, että esimerkiksi pahoinpitelyrikoksista entistä suurempi osa ilmoitetaan poliisille. Poliisin tietoon tulleista rikoslakirikoksista (pl. liikennerikokset) selvitetään nykyisin noin 50 prosenttia. Esim. varkausrikosten selvitystaso oli 35, pahoinpitelyrikosten 80 ja raiskausrikosten 62 prosenttia vuonna 2006.

1.4.2 Keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet

Vaikuttavuustavoitteet

Kriminaalipolitiikan yleisenä tavoitteena on turvallinen yhteiskunta, jonka rikollisuudesta ja sen kontrollista aiheutuneet haitat ja kustannukset on minimoitu.

Suunnitelmakauden keskeiset vaikuttavuustavoitteet ovat:

Tavoite/mittari	Lähtötaso/ajankohta	Tavoitetaso/määräaika	Lähde
Rikosten ja rikosriskien väheneminen: - fyysisistä väkivaltaa kokeneita viimeisen vuoden aikana - omaisuusrikoksen uhriksi viimeisten 3 vuoden aikana joutuneita	5,3 % / 2006 31 % / 2006	vähenee 2009–2012 vähenee 2009–2012	rikosuhritutkimukset, rikostilastot (Tilastokeskus)
Rikosprosessin kokonaiskesto, keskimäärin kk		lyhenee	erillisselvitykset, kehitettävä seurantajärjestelmä (OM)
Syyteharkinnan joutuisuus ja oikeudenmukaisuus: - syyttäjällä yli 12 kk avoinna olevat asiat - kanteluista vaatinut toimenpiteitä	247 / 2006 17,2 % / 2006	alle 100 / 2010 alle 12,5 % / 2008	VKSV
Uusintarikollisuus: - 5 vuoden kuluessa vapautumisesta vankilaan palaavien osuus		pienenee / 2009–2012	erillisselvitykset, kehitettävä seurantajärjestelmä (Rikosseuraamusvirasto)

Oletuksena on, että poliisin tietoon tulleet rikokset vähenisivät suunnitelmakaudella jonkin verran vuoden 2006 tasosta (763 000). Rikollisuuden vähentäminen on yleinen koko kriminaalipolitiikkaa ja muutakin yhteiskuntapolitiikkaa koskeva vaikuttavuustavoite, joka edellyttää useiden hallinnonalojen yhteistä tavoitteenasettelua ja yhteisiä toimintalinjoja. Oikeusministeriön hallinnonalan toimenpitein voidaan vaikuttaa rikollisuuteen lähinnä kehittämällä yhteistyössä muiden tahojen kanssa rikosentorjuntaa, huolehtimalla rikosvastuun tehokkaasta toteutumisesta sekä kehittämällä seuraamusten täytäntöönpanoa niin, että rikosten uusimisriski vähenee.

Keskeiset toiminnalliset tulostavoitteet ja toimenpiteet

Säädöshankkeet

Tuottavuushankkeena rikosasiain käsittelyketjun tehokkuuden parantamiseksi valmistellaan uusi summaarinen menettely yhdistämällä rikesakko- ja rangaistusmääräysmenettelyt. Tämä vapauttaa erityisesti syyttäjien voimavaroja toisiin tehtäviin ja saattaa menettelyt vastaamaan perustuslain vaatimuksia.

Esitutkinta- ja pakkokeinolaki sekä poliisilaki uudistetaan kokonaisuudessaan. Tavoitteena on selkeyttää lukuisten osittaisuudistusten vuoksi vaikeaselkoiseksi muodostunutta lainsäädäntökokonaisuutta ja uudistaa poliisin toimivaltuuksia siten, että tasapuolisesti otetaan huomioon rikostutkinnan tehokkuusvaatimukset sekä perus- ja ihmisoikeudet. Erityisesti kiinnitetään huomiota syyttäjän rooliin rikosten esitutkinnassa.

Saatetaan loppuun *rikoslain kokonaisuudistus*. Tarkoituksena on säätää lakiteknisesti uusi, rakenteeltaan johdonmukainen ja kirjoitusasultaan yhdenmukainen rikoslaki.

Rikoksantorjunta

Paikallisia ja seudullisia turvallisuussuunnitelmia kehitetään siten, että kunnallisvaltuustot hyväksyisivät uudet laaja-alaiset turvallisuussuunnitelmat vuoden 2009 alussa. Pyritään huolehtimaan siitä, että rikollisuuden ehkäisy saa sille kuuluvan painon uusissa turvallisuussuunnitelmissa. Tuotetaan informaatiota paikallisen turvallisuussuunnittelun avuksi, jotta voidaan analysoida rikollisuus- ja muiden turvallisuusongelmia ja päättää rikollisuuden ehkäisyä koskevista toimista ja toteuttaa ne.

Väkivallan vähentämiseen tähtäävä ohjelma. Valtioneuvoston joulukuussa 2006 tekemään periaatepäätökseen perustuva kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi kestää vuoden 2008 loppuun, jolloin rikoksantorjuntaneuvosto raportoi sen toteutuksesta valtioneuvostolle. Seurantaraportin valmistuttua päätetään väkivallan vähentämisen jatkotoimista kuten mm. siitä, miten väkivallan vähentämiseen tähtäävää työtä on syytä tehostaa ja miten toimia suunnataan.

Rikosuhripolitiikka

Rikoksen uhrien tosiasiallinen asema selvitetään käynnistysvaiheessa olevassa tutkimuksessa, jonka pohjalta määritellään rikosuhripolitiikan lähivuosien tavoitteet ja tarvittavat toimenpiteet.

Uhrin ja todistajan aseman parantamiseksi toteutetaan valtioneuvostossa hyväksyttävän sisäisen turvallisuuden ohjelman 2008–2011 mukaiset toimenpiteet. Valtion tuella ja eri tahojen yhteistyöllä kehitetään rikoksen uhrien päivystys- ja muiden tukipalvelujen valtakunnallista kattavuutta. Todistajan tukipalveluja kehitetään vuonna 2006 valmistuneen työryhmämietinnön ehdotusten pohjalta.

Järjestetään oikeuslaitoksen henkilöstön ammatillista koulutusta ja uhrien tukijärjestöjen toimintaa EU:n uhrien asema rikosoikeudenkäyntimenettelyssä koskevan puitepäätöksen edellyttämällä tavalla. Koulutuksessa painotetaan haavoittuvimpien ryhmien tarpeita ja uhrin lisäkärsimysten välttämistä.

Suunnitelmakaudella huolehditaan laajaan aineistoon perustuvan uhritutkimuksen toteuttamisesta säännöllisin väliajoin. Samoin huolehditaan vuonna 2006 voimaan tulleen rikosvahinkolain tavoitteiden toteutumisen seurannasta.

Rikosvastuun toteuttaminen

Rikosvastuun toteutumisessa tärkeä laadullinen tavoite on joutuisuus. Suunnitelmakaudella tavoitteena on erityisesti vaativien rikosasioiden käsittelyn kokonaiskeston lyhentäminen rikosprosessin sujuvuutta edistävillä toimenpiteillä. Toimenpiteet koskevat erityisesti poliisin ja syyttäjän esitutkintayhteistyön ja toisaalta tuomioistuinten toiminnan tehostamista.

Tärkeimpiä keinoja rikosvastuun toteuttamiseksi joutuisasti ja asianosaisten oikeusturvan vaatimalla tavalla ovat:

- kirjallisen rikosprosessin soveltaminen lainsäädännön mahdollistamassa laajuudessa ja niin, ettei suuria alueellisia eroja esiinny,
- esitutinnan rajoittamismahdollisuuden yhdenmukainen ja aiempaa laajempi käyttö,
- summaaristen rikosasioiden käsittelyn yksinkertaistaminen,
- voimavarojen suuntaaminen vaativien rikosasioiden käsittelyyn ja
- tietotekniikan (asiankäsittelyjärjestelmä) kehittäminen ja tehokas hyväksikäyttö.

Suunnittelukaudella käytetään hyväksi vuonna 2007 toteutetun syyttäjälaitoksen organisaatiouudistuksen tarjoamat mahdollisuudet resurssien ja erityisasiantuntemuksen tehokkaaseen kohdentamiseen. Syyttäjälaitosta ja sen palvelutoimistoverkkoa kehitettäessä otetaan huomioon käräjäoikeuksien ja poliisipiirien määrässä tapahtuvat muutokset.

Syyttäjälaitoksen toiminnan joutuisuutta koskevat tavoitteet:

	Toteuma 2006	Tavoite 2008	Tavoite 2012
Keskimääräinen syyteharkinta-aika, enintään kk	1,9	1,9	2,0
Yli 6 kk syyteharkinnassa olleita asioita avoinna, enintään kpl	2 129	1 800	1 200
Yli 12 kk syyteharkinnassa olleita asioita avoinna, enintään kpl	247	200	100

Rikosseuraamukset ja niiden täytäntöönpano

Kalliiden vankilassa suoritettavien rangaistuksen vaihtoehdoksi jatketaan sellaisten seuraamusvaihtoehtojen kehittämistä, jotka ovat toteutettavissa yhteiskunnan turvallisuutta heikentämättä. Sakon muuntorangaistuksen käyttöä vähennetään edelleen. Eduskunnalle on annettu esitys muuntokiellon säätämisestä uhkasakoille ja rangaistusmääräysmenettelyssä annetuille sakoille. Suunnitelmakaudella selvitetään, onko sakon muuntorangaistuksen käyttö rajattavissa vain sakon maksamista tarkoituksellisesti vältteleviin maksukykyisiin henkilöihin ja voitaisiinko nykyinen sakon muuntorangaistus korvata yhdyskuntaseuraamustyypisellä rangaistuksella.

Suunnitelmakauden alussa on tarkoitus uudistaa ehdolliseen rangaistukseen tuomittujen nuorten valvonta sekä kehittää nuoren rikoksenteikijän tilanteen selvittämistä koskeva menettely. Lisäksi arvioidaan nuorisorikostoimikunnan ja -työryhmän ehdotusten pohjalta nuorten seuraamusten ja niiden määräämismenettelyn kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia.

Suunnitelmakaudella otetaan käyttöön sähköinen valvonta lyhyttä ehdotonta vankeusrangaistusta korvaavana rangaistuksena sekä matkustuskiellon tehosteena. Uusien sähköisen valvonnan keinojen käyttö mahdollistetaan myös valvotun koevapauden toteuttamisessa.

Yhdyskuntaseuraamuksien vaikuttavuutta parannetaan ja tehdään mahdolliseksi niiden käyttö nykyistä useammin ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta. Tämä edellyttää tehokkaita tuomittujen päihdeongelmiin vaikuttavia toimenpiteitä. Päihdekuntoutusta järjestämällä voitaisiin yhdyskuntaseuraamuksiin, etenkin yhdyskuntapalveluun vuosittain tuomittavien määrää lisätä.

Uusintarikollisuuden vähentämistavoitteen saavuttaminen edellyttää suunnitelmallisuutta rangaistusten täytäntöönpanossa ja tehostunutta yhteistyötä sekä rikosseuraamusalan sisällä että muiden viranomaisten kanssa. Rikosseuraamukset lisäävät tuomitun rikoksettoman elämäntavan valmiuksia, ammattitaitoa ja osaamista ja työ- ja toimintakykyä sekä vähentävät päihderiippuvuutta. Suunnitelmakaudella kehitetään menetelmät, joilla voidaan arvioida Kriminaali- ja Vankeinhoitolaitoksen toiminnan vaikutusta näihin tekijöihin.

Uusintarikollisuuden vähentämistavoitteen saavuttamista edistävät seuraavat toiminnalliset tavoitteet:

- *Rangaistusajan yksilöllinen suunnittelu.* Jokaiselle vankeusrangaistusta suorittavalle laaditaan rangaistusajan suunnitelma ja suunnitelmien toteutumista seurataan toimivalla järjestelmällä. Kaikille vangeille tehdään lisäksi vapauttamissuunnitelma.
- *Vankien tavoitteellisen toiminnan lisääminen.* Päivittäin toiminnoissa käytetyn ajan osuus vankien toimintoihin käytettävissä olevasta kokonaisajasta nousee vuoteen 2012 mennessä vähintään 70 prosenttiin (vuoden 2007 arvio 58 prosenttia, vuoden 2008 tavoite 63 prosenttia).
- *Henkilöstörakenteen ja koulutuksen kehittäminen.* Toimintojen ohjauksesta huolehtivan henkilöstön koulutustaso nousee jatkuvasti suunnittelukaudella.
- *Rikosseuraamusalan organisaation kehittäminen.* Rikosseuraamusviraston toiminta ja hallinto organisoidaan niin, että voidaan yhtenäisesti ja kustannustehokkaasti hallita ja ohjata rikosseuraamusalan toimintaa, taloutta ja henkilöstövoimavaroja. Muutoksen valmistelussa selvitetään aluevankiloiden ja niihin kuuluvien yksiköiden tarpeellinen määrä.
- *Tuomittujen asema palvelujen saajina.* Edistetään rikosseuraamusta suorittavien ja vankilasta vapautuneiden pääsyä sosiaaliturva-, työvoima- ja muiden peruspalvelujen piiriin oikeusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja Suomen Kuntaliiton yhteisten suositusten mukaisesti.
- *Tietojärjestelmien hyödyntäminen.* Hallinnonalan sisällä hyödynnetään tietotekniikan tuomia mahdollisuuksia työprosessien kehittämisessä. Suunnittelukauden aikana oikeushallinnonalan viranomaisilla on toiminnan suunnittelua ja arviointia varten käytettävissään yhteinen rikostietovarasto, johon on koottu tietoja eri tietojärjestelmistä (Sakari, Tuomas, Vati ja Tyyne).

Lisäksi pyritään saattamaan vankien asuinolosuhteet vastaamaan kansainvälisesti hyväksytyjä vaatimuksia. Karsitaan Vankeinhoitolaitokselle tarpeettomia tiloja sekä saatetaan majoitustilat vastamaan vähenevää vankimäärää ja eri turvallisuustasojen mukaisia vaatimuksia, parannetaan hygieenisiä olosuhteita ja turvataan aluevankiloiden toiminnan edellyttämät investoinnit. Tarkistetaan tässä tarkoituksessa Senaatti-kiinteistöjen kanssa tehty puitesopimus sopimuskauden umpeutuessa vuonna 2010. Toimitilojen tehokkaan ja taloudellisen käytön tehostamiseksi laaditaan toimitilastrategia.

Uusien seuraamusmuotojen ja vankirakenteessa tapahtuneiden muutosten vuoksi asetetaan uudeksi avolaitosten vähimmäisosuutta koskeväksi tavoitteeksi 25 prosenttia kaikista vankipaikoista aieman 29 prosentin sijaan.

Vankimäärän ja yhdyskuntaseuraamuksiin tuomittujen määrän kehitys

Vankien määrä lisääntyi vuodesta 1999 vuoteen 2005 yli 1 100 vangilla eli 41 prosentilla. Vuodesta 2006 lähtien vankien määrä on lähinnä sakon muuntorangaistusta ja ehdonalaista vapauttamista koskevien muutosten sekä rikosten vähenemisen seurauksena pienentynyt. Vankien päivittäinen keskimäärä jää vuonna 2007 selvästi alle 3 600 vangin.

Suurimpia muutoksia vankien rikostaustassa ovat tällä vuosikymmenellä olleet väkivaltarikoksista ja toisaalta liikennejuopumuksesta tuomittujen osuuden huomattava kasvu sekä omaisuusrikoksista tuomittujen väheneminen.

Vankeusvankien päärikos 2000–2007 (poikkileikkaus 1.5.)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Muutos 2000-2007 %
Väkivaltari- kos	801	837	951	1 095	1 171	1 254	1 349	1 249	+ 56
Omaisuusri- kos	782	821	875	885	884	864	827	687	- 12
Huume- rikos	375	449	498	496	556	512	484	434	+ 16
Liikenne- juopumus	277	317	313	355	359	409	386	426	+ 54
Muut	167	184	125	143	137	134	140	183	+ 10
Yhteensä	2 402	2 608	2 762	2 974	3 107	3 173	3 186	2 979	+ 24

Elinkautiseen vankeusrangaistukseen tuomittujen määrä vankiloissa on viimeisten 15 vuoden aikana moninkertaistunut. Vielä 1990-luvun alussa elinkautisvankeja oli vain noin 30, mutta marraskuussa 2007 jo 141.

Täytäntöön pantaviksi tulevien yhdyskuntaseuraamusten ja niitä suorittavien määrien arvioidaan pysyvän suunnilleen nykyisellä tasolla. Yhdyskuntaseuraamusten osuutta on kuitenkin mahdollista lisätä järjestämällä seuraamuksiin liittyvää päihdekuntoutusta.

Rikosseuraamusalan toiminnan laajuus vuosina 2006–2012

Toiminnan laajuus	2006	2007 arvio	2008 arvio	2009 arvio	2010 arvio	2011 arvio	2012 arvio
Vankeja vankilassa keskimäärin	3 778	3 580	3 570	3 525	3 475	3 400	3 350
Valvotussa koevapaudessa keskimäärin		25	50	100	150	175	200
Vapaudesta vankilaan tulleet	7 292	7 300	7 000	7 000	6 800	6 800	6 800
Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavia keskimäärin	4 593	4 815	4 850	4 800	4 850	4 900	4 900
Täytäntöön pantaviksi tulleet yhdyskuntaseuraamukset	5 661	5 400	5 500	5 500	5 700	5 700	5 700

Tuottavuusohjelma

Syyttäjälaitoksessa tuottavuusvähennystavoite (yhteensä 36 henkilötyövuotta) toteutetaan ensisijaisesti vähentämällä toimistohenkilökunnan määrää ja käyttäen hyväksi luonnollista poistumaa. Muutokset pyritään toteuttamaan syyttäjänvirastojen toimipaikkaverkostoa koskevien muutosten yhteydessä.

Rikosseuraamusalalla vireillä olevat hankkeet ja toimenpidekokonaisuudet tuottavuussäästöjen saavuttamiseksi:

- Vankimäärän vähentäminen rajoittamalla sakon muuntorangaistuksen käyttöä, kehittämällä seuraamusjärjestelmää ja parantamalla seuraamusten vaikuttavuutta.
- Tuottavuusohjelman valmistelun yhteydessä tavoitteeksi on asetettu vankimäärän vähentäminen suunnittelukaudella noin 3 300 vankiin. Lukuun eivät sisälly koevapaudessa olevat, nykyisen arvion mukaan noin 200 vankia. Vireillä oleva sakon muuntorangaistusta koskeva muutos vähentäisi toteutuessaan sakkovankien määrää nykyiseltä noin 130 vangin tasolta arviolta 20–40 vankiin. Vastaavalla tavalla laskisi niiden vankien määrä, jotka suorittavat sakon muuntorangaistusta muun vankeusrangaistuksen yhteydessä.
- Rikosseuraamusalan hallinnon uudistaminen.
- Ruokahuoltoa koskevat järjestelyt.
- Työtoiminnan tuottavuuden parantaminen ja siihen liittyvät uudelleenjärjestelyt.
- Vanginkuljetusjärjestelmän tehostaminen.
- Vankien päihdekuntoutuspalvelujen järjestäminen.

Ruokahuoltoa tehostetaan vankeinhoidon sisäisillä kehittämistoimilla. Lainmuutokset, joilla tehdään mahdolliseksi ulkoistaa vankien kuljetukset reittiliikenteessä, pyritään saamaan voimaan vuodenvaihteessa 2008–2009.

1.4.3 Voimavarat

Syyttäjälaitoksen toimintamenot mitoitetaan vastaamaan toukokuun 2007 kehyspäätöstä ottaen kuitenkin lisäyksenä huomioon vuoden 2008 talousarvioon sisältyvät muutokset sekä nykyisiin vuokramenoihin tehtävä vuosien 2008 ja 2009 indeksikorotus.

Syyttäjälaitoksessa peruslaskelman tason ylittävät menopaineet johtuvat hintojen nousun lisäksi vaativien rikosasioiden määrän lisääntymisestä aiheuttamista resurssitarpeista. Poliisin voimavarojen kohdentaminen talous-, huume- ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan lisää todennäköisesti syyttäjälle tulevien laajojen ja vaikeiden rikosasioiden määrää. Toisaalta prosessuaaliset ja organisaatiouudistukset säästävät työtä. Niiden kokonaisvaikutus henkilöstötarpeeseen arvioidaan asetettavassa työryhmässä.

Rangaistusten täytäntöönpanon toimintamenoja lisäävät suunnittelukaudella erityisesti laitostakan kohentamiseksi toteutettavista rakennusinvestoinneista aiheutuvat vuokramenot. Kuopion ja Mikkelin rakennushankkeista aiheutuvat vuokramenot on otettu huomioon 25.5.2007 kehyspäätöksessä vuosille 2008–2011. Suunnitelmakauden lopulla käynnistettävien muiden hankkeiden toteuttamisesta aiheutuva vuokramenojen lisäys tulee ottaa huomioon vuoden 2012 määrärahaehyöksessä. Määrärahaehyöksessä on myös otettava huomioon nykyisten tilojen vuokramenojen vuosien 2008 ja 2009 indeksikorotus.

Muiden kuin palkkaus- ja vuokramenojen osuus rangaistusten täytäntöönpanon toimintamenoista on noin 55 milj. euroa. Suurimpia yksittäisiä eriä ovat menot tilojen ylläpidosta ja käytöstä, vankien perushuollosta, terveydenhuollosta sekä työtoiminnan ja muiden toimintojen järjestämisestä. Hintojen nousun vuoksi nämä menot lisääntyvät vuonna 2008 arviolta 3 prosentilla. Vuoden 2009 kehykseen tulisi tämän vuoksi tehdä 1 650 000 euron indeksitarkistus.

Peruslaskelman ylittäviä menopaineita aiheutuu suunnitelmakaudella hintojen nousun lisäksi toiminnan vaikuttavuuden parantamiseksi tarvittavista toiminnan sisällön kehittämistoimista. Vankilassa suoritettavien rangaistusten vaihtoehtoisiksi kehitettävien seuraamusten (valvontarangaistus, nuorten seuraamukset, päihdekuntoutuksen liittäminen yhdyskuntaseuraamukseen) käyttöönotto ja kehittäminen edellyttävät käynnistysvaiheessa jonkin verran lisäresursseja. Lisätarve vuosina 2009–2010 on 1 milj. euroa ja vuosina 2011–2012 on 1,5 milj. euroa. Niillä saatavat resurssisäästöt vankiloiden toimintamenoissa toteutuvat vasta vähitellen usean vuoden aikana. Jos tuottavuustavoitteiden mukaisten henkilöstövähennysten toteuttamisessa päädytään joiltakin osin toimintojen ulkoistamiseen, saattaa se ainakin lyhyellä aikavälillä johtaa toimintamenojen kasvuun.

Rangaistusten täytäntöönpanoon vuodelle 2009 ehdotettu määrärahataso on niukka, mutta toiminta voidaan sopeuttaa siihen. Sen sijaan vuosina 2010–2012 toiminta on vaarassa kriisiytyä, jos rikosseuraamusalan kehittämishankkeen toimet eivät ehdi tai riitä kompensoimaan rahoitusvajetta.

1.5 MAKSUHÄIRIÖPOLITIikka

Maksuhäiriöpolitiikalla tarkoitetaan niitä oikeuspolitiikan keinoja, joiden avulla hallitaan velkaantumisen johtuvia ongelmia ja niiden hoitamisesta aiheutuvia kustannuksia sekä huolehditaan velvoitteiden riittävän tehokkaasta täytäntöönpanosta.

1.5.1 Toimintaympäristön kehitys

Yleinen talouskehitys vaikuttaa voimakkaasti velkaongelmien syntyyn. Yleinen taloustilanne on ollut viime vuosina myönteinen. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan bruttokansantuote kasvaa ja työllisyystilanne paranee joskin hidastuneina. Kotitalouksien velkaantumistaso on kuitenkin jatkunut viime vuosikymmenen loppupuolelta lähtien, mikä on pääasiallisesti seurausta suurista asuntoluotoista. Myös yksityisen kulutuksen rahoittaminen luotolla on jatkunut. Velkaantuminen yhdessä korkokannan nousun kanssa voi muodostaa ylivelkaantumisen riskin, jos kuluttajan olosuhteissa tapahtuu odottamattomia muutoksia. Alueellisten ja toimialakohtaisten erojen poistaminen on vaikeaa. Suurten työnantajien tuotannon lakkauttamiset ja siirrot pois paikkakunnilta voivat aiheuttaa maksuhäiriöitä ja velkaongelmia.

Vaikka taloudellinen tilanne on ollut pitkään hyvä, maksuvaikeuksien lisääntymisestä kertovat useat tekijät. Kotimaisten pankkikonsernien järjestämättömät saamiset ja luottotappiot ovat kasvussa, samoin luottokorttien peruutukset ja luottokorttien käytöstä aiheutuvat luottotappiot. Määrät ovat kuitenkin vielä pienet verrattuna luottokantaan ja korttien yleisyyteen. Häiriömerkintöjen määrä luottotietorekisterissä ja käräjäoikeuksien riidattomien velkomusasioiden määrä (pikaluotot) ovat lisääntyneet nopeasti. Ulosotossa muutokset näkyvät yleensä viiveellä. Käräjäoikeuksiin lähetettyjen yksityishenkilöiden velkajärjestelyhakemusten määrä on edelleen laskussa.

Maaliskuussa 2008 voimaan tulevan velkojen lopullisen vanhentumisen seurauksena poistuu suuri määrä 1990-luvun alun lamavuosilta peräisin olevia velkoja. Muutos näkyy nimenomaan velkojen euromäärissä, mutta ei niinkään velallisten eikä asioiden määrissä.

1.5.2 Keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet

Oikeuspolitiikan keinoilla voidaan vaikuttaa velkaongelmien syntyyn ja niiden hoitamiseen vain rajallisesti. Niinpä velkaongelmien ennalta ehkäisy ja jo syntyneiden ongelmien hoitaminen vaativat laajaa yhteistoimintaa useiden viranomaisten ja myös vapaaehtoisjärjestöjen kesken. Onnistunut maksuhäiriöpolitiikka voi osaltaan vahvistaa tervettä taloutta ja luotonantoa, ehkäistä sosiaalista ja taloudellista syrjäytymistä ja sillä voidaan vastustaa harmaata taloutta ja talousrikollisuutta.

Maksuhäiriöpolitiikassa toiminnan painopisteinä lähivuosina tulevat olemaan:

- ulosoton keskushallintoviraston perustaminen ja käynnistäminen,
- ulosottohenkilöstön rekrytointipohjan vahvistaminen ja henkilöstön ammatillisten valmiuksien vahvistaminen ja
- harmaan talouden ja rikoshyödyn torjunta ja vaativan perinnän kehittäminen.

Maksuhäiriöpolitiikan käytännön toteuttamisessa keskeisessä asemassa on ulosottolaitos.

Ulosottolaitoksen piiriorganisaatiouudistus tulee voimaan vuoden 2008 alusta, jolloin maa jakautuu 22 ulosottopiiriin nykyisen 51 sijasta. Ulosoton keskushallintoviraston perustaminen ja sen vaatima lainsäädäntö on valmisteltavana. Keskushallintovirasto on tarkoitus perustaa vuonna 2010 ja sen henkilöstön rungon muodostaa oikeusministeriön oikeushallinto-osaston ulosottoyksikön ja lääninhallitusten ulosottotehtäviä hoitava henkilöstö (yhteensä 20–25 henkilöä).

Ulosottohenkilöstön rekrytointipohjan vahvistamiseksi käynnistetään kihlakunnanvoudeiksi aikovia varten koulutus- ja harjoitteluohjelma. Vuosittain on tarkoitus varata ulosottopiireihin kouluttautu-

mispaikka 10–15 nuorelle juristille, jotka käyvät läpi huolellisesti suunnitellun koulutusohjelman. Kouluttautumismahdollisuus pyritään mitoittamaan henkilöstötarpeen mukaan.

Harmaan talouden torjuntaa ja rikoksella saadun hyödyn palauttamista varten vahvistetaan ns. erikoisperintäyksikköjä. Toiminta on tarkoitus saada käyntiin koko maassa vuonna 2008. Erikoisperintäyksiköt keskitetään muutamiin suurimpiin ulosottopiireihin. Organisoinnista aiheutuva henkilöstön tarve arvioidaan 10 henkilöksi (kolme kihlakunnanvoutia, neljä kihlakunnan ulosottomiestä ja kolme toimistohenkilöä).

Kaksi viimeksi mainittua hanketta tukevat toisiaan ja ovat sopusoinnussa sen kanssa, että perinnän painopiste siirretään entistä enemmän vaativaan perintään.

Vaikuttavuustavoitteet

Maksuhäiriöpolitiikan pitkän aikavälin tärkeimmät yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ovat seuraavat:

Vaikuttavuustavoite	Avainmittari	v. 2006	v. 2007 ennuste	v.2012 tavoite	Lähde
Rekisteröitävien maksuhäiriöiden ennalta ehkäiseminen	Luottotietorekisteriin merkityt henkilöt; tavoitteena määrän väheneminen	306 600 henkilöä	311 000 henkilöä	305 000 henkilöä	oikeusministeriö (OM), Suomen Asiakastieto Oy
Luottotappioiden torjuminen	Ulosoton perintätulos	653 milj. €	685 milj. €	640–650 milj. €	OM
Velkaongelmista ja ylivelkaantumisesta selviämisen edistäminen	Ulosotoperinnässä veloistaan täydellä suorituksella selviytyneet; Pitkäkestoisessa ulosotossa (yli 2 v) olleiden osuuden vähentäminen	34 %	33 %	30 %	OM; edellyttää selviytystyötä ja raportoinnin kehittämistä
Harmaan talouden ja väärinkäytösten torjuminen	Pakoilevien velallisten tunnistamisen määrä sekä näiden velallisten kohdalla aikaansaadut tulokset.	-	220 velallista	500 velallista	selviytyö, raportoinnin kehittäminen

Tavoitteena on myös alentaa perintäkustannuksia, mille kehitetään vuonna 2009 käyttöön otettava tunnusluku.

Toiminnalliset tulostavoitteet

Maksuhäiriöpolitiikan keskeiset toiminnalliset tulostavoitteet ovat seuraavat:

	v. 2006	v. 2007 ennuste	v. 2012 tavoite
Täytäntöönpanon onnistuminen käsitellyistä			
- asiamääristä	40,2 %	40 %	42 %
- euromääristä	22,9 %	20 %	22 %
Tuottavuus (käsiteltyjen ulosottoasioiden määrä/htv)	1 615	1 800	1 800
Keskimääräinen käsittelyaika	7,2 kk	6,5 kk	6 kk

Tavoitteena on selvittää velallisen taloudellinen tilanne nopeasti, jotta velallisen velkaantumisen syveneminen voitaisiin katkaista ja jotta velallinen ei ehtisi siirtää omaisuuttaan ulosoton ulottumattomiin. Tässä tarkoituksessa ulosottopiireille on asetettu seuraavia laatutavoitteita, joiden pitäisi toteutua *kolmen kuukauden* sisällä siitä, kun uusi velallinen tai vanhan velallisen uusi asia on kirjattu ulosoton tietojärjestelmään ja tullut vireille:

- velallisilta, joilla on ulosmitattavaa tuloa tai omaisuutta, pitää 85 prosentissa tapauksista saada ensimmäinen erä perityksi,
- hakijan pyytämästä suppeasta perinnästä eli eri rekistereiden tarkistamisesta 90 prosenttia pitää saada hoidetuksi, jos velallisesta ei löydy ulosmitattavaa (suppean perinnän este) ja
- jos velalliselta ei löydy ulosmitattavaa varallisuutta normaaliperinnässä, velallisen varattomuus tulee todeta 60 prosentissa tapauksista (normaaliperinnän este).

Laajoilla ulosottoselvityksillä tarkoitetaan seikkaperäisesti laadittavaa selvitystä velallisen olosuhteista ja taloudellisesta tilanteesta. Näiden selvitysten määrää pyritään lisäämään ulosoton tehostamiseksi. Virheellisten tietojen antaminen ulosottoselvityksessä on kriminalisoitu.

Kehitetään kulutusluottoihin liittyvää lainsäädäntöä tarkoituksena vähentää uusiin luotonantomuotoihin, kuten pikaluottoihin, liittyviä ongelmia. Osallistutaan EU:ssa tapahtuvaan valmisteluun niin, että pyritään muun muassa turvaamaan kuluttajien mahdollisuudet vähentää luottokustannuksiinsa maksamalla luotto enneaikaisesti.

Selvitetään velan ns. lopullisen vanhentumisen vaikutuksia velallisten asemaan ja luotonantoon sekä tehdään tarvittavat lainsäädäntömuutokset.

Toteutetaan velkaongelmien tilastollinen seuranta vuosittain.

Selvitetään perimiskulujen kokonaiskertymä erityisesti julkisten maksujen perinnässä ja toteutetaan tarvittavat muutokset lainsäädännössä ja hinnoittelussa.

1.5.3 Voimavarat

Osittain organisaatiouudistusten ja osittain tietojärjestelmä uudistusten avulla ulosotossa on jo toteutettu merkittäviä henkilöstövähennyksiä (vähennys 82 htv vuodesta 2004).

Vuotta 2008 koskevissa tulosneuvotteluissa on ulosottolaitoksen henkilötyövuosimääräksi sovittu 1 354. Lukumäärään sisältyy kuusi sisäasiainministeriöstä kihlakuntajärjestelmän purkamisen seurauksena oikeusministeriöön siirtynyttä virkamiestä. Konkurssiasiamiehen toimiston henkilötyövuosien määrä on kymmenen. Henkilötyövuosissa ei ole vielä otettu huomioon erikoisperinnän ja voutikoulutuksen vaatimia henkilöstömääriä.

Erikoisperinnän laajentamisesta aiheutuvat vuotuiset kustannukset arvioidaan 700 000 euroksi ja voutikoulutuksen 600 000 euroksi.

Tällä hetkellä ulosottohenkilöstön keski-ikä on korkeahko; vuoden 2006 lopussa yli 49 vuotta. Vuosina 2008–2014 saavuttaa 63 vuoden iän vuosittain 50–72 henkilöä. Virkaryhmittäin tarkasteltuna varttuneimmat viranhaltijat toimivat joko kihlakunnanvouteina tai avustavina ulosottomiehinä. Ikääntymisestä ja ehkä monista muutoksista johtuen henkilöstön sairaspöissaolojen määrä on korkea; runsaat kaksi viikkoa henkilötyövuotta kohti.

2 YLEISET KEHITTÄMISTOIMET

2.1 HENKILÖSTÖ

Henkilöstöstrategia

Oikeusministeriön hallinnonalalle on valmistunut henkilöstöstrategia vuosille 2008–2011. Siinä todetaan strategiakauden aikana toteutettavat konkreettiset toimenpiteet, joilla parannetaan henkilöstön asemaa ja työskentelyolosuhteita sekä viraston perustehtävän tekemisen ja tavoitteiden täyttämisen edellytyksiä. Strategiaa laadittaessa on otettu huomioon kaudella kohdattavat erityiset haasteet esim. henkilöstön suuri poistuma eläkkeelle, tiedon siirtämisen varmistaminen tuleville virkamiessukupolville, kilpailukyvyyn turvaaminen työvoimasta, tuottavuusohjelman toteuttaminen, kannustinjärjestelmän oikeudenmukaisuuden varmistaminen sekä työntekijöiden ja työyhteisöjen työhyvinvoinnin kehittäminen ja ylläpitäminen muuttuvassa tilanteessa.

Vuosien 2008–2011 henkilöstöstrategian tavoitteena on tulevaisuuden hyvä työyhteisö. Tämän kehittämiseksi henkilöstöstrategiassa keskitytään kolmeen alueeseen: johtaminen ja yhteistyö (erityisesti vuorovaikutteinen johtaminen sekä osaamisen johtaminen ja tavoitteenasettelu), työn sisältö ja muutoksenhallinta.

Henkilöstöstrategian toimenpiteet aloitetaan heti vuoden 2008 alkupuolella. Osa niistä käynnistetään oikeusministeriöstä ja osan toteuttaminen on hallinnonalan virastojen ja laitosten vastuulla. Tulohajaus on tärkeä henkilöstöstrategian toteuttamisen väline. Sen avulla strategian tavoitteet tulevat tunnetuiksi ja osaksi jokapäiväistä työntekoa. Sen myötä strategian kehittämiskohteet otetaan huomioon myös kehityskeskusteluissa.

Työhyvinvoinnin tason parantaminen

Työhyvinvointityössä keskitytään lievän uupumuksen vähentämiseen ja siihen, etteivät sairauspois-
saolot kasva. Keinoina ovat esimiestyön kehittäminen esimieskoulutusta ja ottamalla käyttöön ns.
puheeksiottamismalli. Lisäksi keskitytään virkamiesten terveyden edistämiseen erilaisten teemapäi-
vien, kurssien ja tiedotuksen avulla.

Osaamisen siirtäminen

Osaamisen siirtämisen varmistamiseksi ja eläkkeelle siirtyvien henkilöiden tehtävien suunnitelmal-
liseksi järjestämiseksi eläkkeelle siirtymisen ajankohdan käsitteleminen otetaan osaksi kehityskes-
kusteluja 60 vuotta täyttäneiden kanssa. Osaamisen siirtämiseen valmistellaan malli, jonka avulla
kokemusta ja tietoa siirretään työpaikalle jääville virkamiehille.

Henkilöstösuunnittelu

Johdonmukainen henkilöstösuunnittelu ja suunnitelman jatkuva päivittäminen aloitetaan vuoden
2008 aikana. Henkilöstösuunnitelman osaksi liitetään rekrytointisuunnitelma ja jonkinasteinen
osaamiskartoitus ja osaamisen tarveselvitys.

Palkkaus johtamisen välineenä

Palkkausjärjestelmiä kehitetään rakenteellisesti niin, että ne tukevat ja edistävät tuloksellisuutta ja
kannustavat hyviin työsuorituksiin. Lisäksi järjestelmien on parannettava kykyä saada osaavaa hen-
kilöstöä ja pitää se palveluksessa.

2.2 TUOTTAVUUDEN JA RAKENTEIDEN KEHITTÄMINEN

Hallituksen kehyspäätöksessä 23.3.2006 on asetettu tavoitteeksi valtionhallinnon henkilöstön vä-
hentäminen vuoteen 2011 mennessä yhteensä 9 600 henkilötyövuodella. Oikeusministeriön hallin-
nonalan henkilöstövähennystavoitteeksi hallituksen päätöksessä asetettiin 720 henkilötyövuotta.
Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta on sittemmin marraskuussa 2007 tarkentanut hal-
linnonalan tavoitetta 685 henkilötyövuodeksi liittyen muun muassa kiinteistöjen kirjaamisasioiden
siirtoon Maanmittauslaitokselle. Henkilöstövähennystavoite on noin 7 prosenttia hallinnonalan vuo-
den 2005 henkilöstömäärästä (9731). Henkilöstövähennystavoitetta vastaavasti on hallituksen em.
kehyspäätöksessä myös vähennetty 11 milj. euroa oikeusministeriön määräraha-kehystä vuosille
2007–2011.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen kehyspäätöksessä 25.5.2007 on asetettu edellä mainitun
9 600 htv:n vähennystavoitteen lisäksi uusi, 4 800 htv:n vähennykseen tähtäävä tavoite. Oikeusmi-
nisteriö on tältä osin esittänyt, että hallinnonalalle ei tämän päätöksen johdosta tule asettaa henkilös-
tön lisävähennysvelvoitteita. Sen sijaan ministeriö on esittänyt eräitä, lähinnä yleisesti valtionhal-
linnon tuottavuuteen vaikuttavia kehittämistoimia, muun ohessa lainsäädännön laadun määrätietois-
ta parantamista.

Hallinnonalan tuottavuuden lisäämistä koskevat tavoitteet, toimintalinjat ja keskeiset tuotta-
vuushankkeet on esitetty Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelmassa (joulukuu 2007).
Hallinnonalan tuottavuusohjelman *tavoitteena* on luoda edellytyksiä sille, että voimavaroja voidaan
kohdentaa kansalaisten ja yhteiskunnan kannalta olennaisiin tehtäviin ja vähentää vähemmän tärke-
ää tekemistä. Tuottavuusohjelma on nähtävä ennen muuta osana laajempaa hallinnonalan toiminto-

jen ja henkilöstön kehittämiskokonaisuutta, jolla pyritään laadukkaaseen ja tehokkaaseen tehtävien hoitoon sekä turvaamaan osaavan henkilöstön pitäminen ja rekrytoiminen näihin tehtäviin. Kaikkien toimenpiteitten on tuettava hallinnonalan perustehtävien parempaa suorittamista.

Hallituksen tuottavuusohjelman tavoitteita toteutetaan hallinnonalalla erityisesti lisäämällä sähköistä asiointia, soveltamalla kehittyntä tietotekniikkaa hallinnonalan toimintaprosesseissa, kehittämällä työprosesseja ja organisaatioita, keventämällä hallintoa ja etsimällä tehokkaita tapoja tuottaa tuki- ja ylläpitotehtäviä. Tuomarin-, syyttäjän- ja muiden vaativien asiantuntijatehtävien työskentelyn tueksi kehitetään rutiinityövaiheita keventäviä ja työskentelyä tukevia apuvälineitä. Samoin kehitetään hallinnonalan tietoteknistä toimintaympäristöä yksittäiselle käyttäjälle helpommaksi käyttää.

Tuottavuusohjelman toteuttamisessa sovelletaan valtioneuvoston 23.3.2006 tekemää muutostilanteiden *henkilöstöpolitiikkaa* koskevaa periaatepäätöstä. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelmaa toteutetaan luonnollista vaihtuvuutta hyväksikäyttäen. Tuottavuusohjelmaa ja tuottavuushankkeita valmistellaan ja toteutetaan tiiviissä yhteistyössä henkilöstön ja henkilöstöjärjestöjen kanssa kaikilla hallinnon tasoilla.

Tuottavuusohjelman toteuttamista tuetaan taloudellisin ja muin kannustimin. Kannustimia tulee olla käytössä sekä koko hallinnonalan tasolla voimavarojen uudelleen kohdentamiseksi, virastotasolla tehokkaiden työprosessien käyttöönoton tukemiseksi ja henkilötasolla tehtävien vaativuuden kasvua vastaavasti. Osa tehtävä- ja henkilöstöjärjestelyjen myötä vapautuvista määrärahoista käytetään tehtävien vaativuuden tai henkilökohtaisen työsuorituksen kasvun palkitsemiseen.

Tuottavuushyötyjen realisoiminen on oikeusministeriön hallinnonalalla erityisen hankalaa sen vuoksi, että työpanos on jakautunut lähes 300 virastoyksikköön. Hankkeissa on usein kyse siitä, että yksittäisessä virastossa tietty poistuva tai vähenevä tehtäväkokonaisuus jakautuu useille henkilöille. Kaikilla toimintasektoreilla on kuitenkin käynnissä valmistelu, jolla tähdätään suurempiin virastokokonaisuuksiin. Tämä kehityslinja paitsi parantaa toimintavarmuutta ja mahdollistaa virastoissa nykyistä pidemmälle menevää erikoistumista ja osaamisen kehittämistä myös luo edellytyksiä henkilöstön työnjaon kehittämiseksi tuottavuusohjelman tavoitteita tukevalla tavalla. Rakennemuutosten toteuttamisessa käytetään hyväksi niitä henkilöstöpoliittisia välineitä, muun muassa valtionhallinnon keskitettyjä rekrytointi- ja uudelleensijoituspalveluja, jotka perustuvat hallituksen talouspoliittisen ministerivaliokunnan linjauksiin 9.11.2007. Rakennemuutosten toteuttaminen edellyttää myös henkilöstösuunnittelun tiivistämistä kaikilla toimintasektoreilla ja kaikissa virastoissa.

Hallinnonalan tuottavuusohjelman toimeenpanossa *henkilöstö- ja määrärahavähennykset painottuvat suunnittelukauden loppuvuosille*. Keskeiset rakenteelliset muutokset ajoittuvat vuosille 2008–2010. Kun ottaa huomioon sen, että henkilöstön vaihtuvuus - alkuperäisistä arvioista jonkin verran poiketen - on korkeimmillaan vasta suunnittelukauden jälkeisinä vuosina, uhkana on, että kaikilla toimintasektoreilla ei suunniteltuja henkilöstövähennyksiä kyetä käytännössä toteuttamaan tavoiteaikataulussa. Tästä ja muistakin henkilöstömuutosta hidastavista tekijöistä, jotka johtavat siirtymävaiheen päällekkäisiin henkilöstö- ja toimitilamenoihin, voi seurata siirtymävaiheessa ylimääräisiä rahoitustarpeita, joihin on välttämätöntä varautua valtionhallinnon tuottavuusohjelmassa.

Hallinnonalalle on tullut ja on edelleen lähivuosina tulossa *uusia tehtäviä*. Niistä aiheutuvat hallinnonalan henkilöstömäärän lisäykset otetaan huomioon lisäyksinä hallinnonalan henkilöstön vuotuisiin enimmäismääriin.

2.3 VIESTINTÄ

Viestintä on tärkeä osa oikeusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelman toteuttamista. Parempaan sääntelyyn liittyvässä säädösvalmistelun avoimuuden ja vuorovaikutuksen lisäämisessä viestinnällä on keskeinen merkitys. Käräjäoikeusuudistus ja muut tuottavuushankkeet edellyttävät muutoksia tukevaa viestintää hallinnonalalla. On myös vahvistettava yleistä luottamusta siihen, että kansalaisten oikeuspalvelujen saatavuus turvataan jatkossakin.

Internet on kaikessa viestinnässä yhä tärkeämpi suoran tiedottamisen kanava. Kansalaisten median käyttöön liittyvät tottumukset muuttuvat ja verkkopalvelujen rooli uutisten ja taustojen välittäjänä sekä keskustelufoorumina tulee yhä keskeisemmäksi.

- Viestinnässä tukeudutaan yhä enemmän sähköiseen viestintään, sillä saavutettavuuden lisäksi internet tarjoaa joustavan ja nopean keinon tiedon laajaan jakamiseen.
- Verkkoviestintää kehitetään erityisesti valmistelun avoimuuden ja vuorovaikutuksen edistämiseksi.
- Muutoksia tukevassa viestinnässä keskeistä on kehittää hallinnonalan sisäistä viestintää.

2.4 TUTKIMUS JA TOIMINNAN TIETOPOHJA

Lähtökohtia

Viime vuosikymmenien aikana arviointitiedon ja tutkimuksen merkitys on korostunut päätöksenteossa etenkin kansainvälistymisen, tieteen ja teknologian kehityksen sekä toimintaympäristöjen jatkuvan muutostilan vuoksi. Myös uusi tulosohjausjärjestelmä ja tilivelvollisuusuudistus korostavat tiedon tarvetta toiminnan vaikuttavuudesta. Tietoon perustuva toimintapolitiikka nousee yhä tärkeämpään asemaan. Sen mukaan toiminnan tulisi käsitellä todellisia ongelmia, katsoa eteenpäin ja perustua tiedolle, eikä vain vastata lyhyen aikavälin paineisiin. Toimintapolitiikassa on tärkeää ole-massa olevan tutkimuksen hyväksikäyttö, uusien tutkimusten teettäminen sekä asiantuntijoiden hyödyntäminen päätöksenteossa.

Oikeusministeriön panostus tutkimukseen on ollut valtionhallinnon pienimpiä. Tutkimus- ja kehittämismenojen osuus oikeusministeriön hallinnonalan budjetista oli 0,24 prosenttia vuonna 2004, kun vastaava osuus koko valtioneuvoston piirissä on keskimäärin 4,5 prosenttia (Jussi Huttusen selvitysmiesraportissa vuodelta 2004). Hallinnonalalla on vain yksi sektoritutkimuslaitos, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Laitos on valtion tutkimuslaitoksista pienin, vaikka se useimmilla edustamillaan tutkimuslohkoilla on maan ainoa. Oikeusministeriö on julkisen tutkimusjärjestelmän rakenteellista kehittämistä koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen (7.4.2005) sekä oikeusministeriön asettaman selvitysmiehen raportin (Pekka Timonen, elokuu 2005) pohjalta valmistellut oikeuspoliittisen tutkimuksen kehittämisohjelman (syyskuu 2005) sekä oikeusministeriön tutkimusstrategian 2001–2012 (2007). Oikeusministeriö on asettanut vuosiksi 2006–2007 sekä uudelleen vuodeksi 2008 ministeriön tutkimushallintona toimivan tutkimus- ja kehittämistoiminnan ohjausryhmän.

Oikeuspoliittisen tutkimuksen ydinalueita ovat jatkossakin rikollisuuden ja seuraamusjärjestelmän tutkimus (kriminaalipoliittinen tutkimus), oikeuslaitoksen ja oikeusturvajärjestelmän tutkimus (oikeusturvapoliittinen tutkimus), laajasti kansalaisten oikeusasemaan ja hallinnon toimivuuteen vaikuttavan lainsäädännön ja oikeudellisten instituutioiden kuten perheoikeuden, kuluttajansuojan ja maksuhäiriöiden tutkimus (kansalaisten oikeussuhteiden tutkimus) sekä lainsäädännön ja sen vaikutusten tutkimus toisaalta yleisesti (säädöspoliittinen tutkimus) toisaalta yksittäisten tärkeiden oike-

usministeriön toimialan lainsäädäntöhankkeiden osalta (lainsäädäntö- ja vaikuttavuustutkimus). Näihin kaikkiin liittyy olennaisena osana kansainvälisen kehityksen arviointi ja ennakointi. Tällä hetkellä tutkimuksessa on katvealueita. Ei ole esimerkiksi tutkimustietoa siitä, miten erilaiset rangaistukset ja muut kriminaalipoliittiset toimenpiteet vaikuttavat ja onnistutaanko niiden avulla vähentämään rikollisuutta. Myöskään uusintarikollisuudesta ei ole tehty kokonaisvaltaisia tutkimuksia. Tietoa puuttuu niinkään tuomioistuinten toiminnasta ja kansalaisten oikeussuhteista.

Oikeuspoliittinen suunnittelu, päätöksenteko ja ohjaus edellyttävät kuitenkin vielä tätäkin laajempaa näkökulmaa, joka kattaa em. oikeuspolitiikan tutkimuksen ydinalueen lisäksi mm. demokratian kehittämiseen ja kansalaisvaikuttamiseen sekä kansainväliseen oikeusyhteistyöhön ja oikeusvaltiokehitykseen liittyvät kysymykset. Oikeusministeriön uuden demokratian vastuualueen yhdeksi keskeiseksi tehtäväksi on määritelty demokratiatutkimuksen edistäminen.

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on jatkossakin oikeusministeriön hallinnonalan sektoritutkimuksen keskeinen toimija, jota tulee merkittävästi vahvistaa. Myös eduskunnan lakivaliokunta on useaan otteeseen edellyttänyt laitoksen resurssien lisäämistä. Laitoksen toimialan tulisi jatkossa kattaa edellä tarkoitettu oikeuspolitiikan ydinalue. Koska oikeusministeriö tarvitsee myös tämän ydinalueen ulkopuolelle sijoitettavaa oikeuspoliittisesti orientoitunutta tutkimusta, sektoritutkimuksen kehittäminen edellyttää yhteistyöjärjestelyjä yliopistollisten ja muiden tutkimusyksiköiden kanssa sekä tähän liittyen myös sitomattomien tutkimusmäärärahojen olennaista lisäämistä.

Kehittämislinjaukset ja kehittämistoimenpiteet

Oikeusministeriön strategisena tavoitteena on Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen sekä yliopistollisten ja muiden tutkimusyksiköiden yhteistyöstä muodostuva, laaja-alainen ja monitieteinen oikeuspoliittinen tutkimus, joka tuottaa sekä ministeriön strategisten tavoitteiden toteuttamisen kannalta merkityksellistä tutkimustietoa että sellaista yleistä kotimaista ja kansainvälistä kehitystä koskevaa tietoa, jonka avulla oikeuspolitiikan ja oikeusministeriön strategiaa arvioidaan ja uudistetaan. Sektoritutkimuksen keskeinen strateginen kehittämistavoite on laajentaa oikeuspoliittisen tutkimuksen kenttää vastaamaan oikeusministeriön hallinnonala ja oikeuspolitiikan haasteita. Tässä tarkoituksessa on toisaalta tehostettava ja entisestään kansainvälistettävä tutkimusta oikeuspoliittisen tutkimuksen ydinalueilla ja toisaalta edistettävä oikeuspoliittisen tutkimuksen syntymistä ja kehittymistä katvealueilla.

Oikeusministeriön tutkimusstrategiassa 2007–2012 on kartoitettu tutkimuksen katvealueita sekä ministeriön tietotarpeita. Oikeuspoliittista tutkimuslaitosta koskevat säädösmuutokset on hyväksytty. Tarkoituksena on laajentaa Oikeuspoliittista tutkimuslaitoksen tutkimusta, lisätä yhteistyötä yliopistojen kanssa sekä kehittää laitoksen organisaatiota siten, että oikeusministeriön hallinnonalan keskeiset tutkimuksen katvealueet voidaan peittää. Oikeusministeriö aikoo myös lisätä yhteistyötä muiden ministeriöiden kanssa tutkimushankkeissa, jotka koskevat useita hallinnonaloja.

Oikeusministeriö osallistuu sektoritutkimuksen neuvottelukunnan koordinoimien hankkeiden rahoittamiseen momenteilta 25.01.01 (Oikeusministeriön toimintamenot), 25.01.04 (Tutkimus ja kehittäminen), 25.40.01 (Rangaistusten täytäntöönpanon toimintamenot) neuvottelukunnassa sovitun mukaisesti. Rahoitus järjestetään käyttämällä sitomattomia tutkimusmäärärahoja ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tulosohjausta.

Voimavaratarpeet

Esitetyt kehittämistoimet edellyttävät sektoritutkimuksen voimavarojen selvää lisäämistä suunnittelukaudella. Tavoite on, että ministeriön sitomattomia tutkimusvaroja lisättäisiin julkisen tutkimusrahoituksen ja sektoritutkimuksen uudelleenjärjestelyihin liittyen suunnittelukauden alussa nykyisestä 420 000 eurosta 500 000 eurolla ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen määrärahoja nykyisestä runsaan yhden miljoonan euron tasosta kaksinkertaiseksi (lisämäärärahan tarve 1,2 milj. euroa). Osallistuminen valtioneuvoston yhteisiin tutkimushankkeisiin sektoritutkimuksen neuvottelukunnan toiminnan yhteydessä edellyttää myös näitä määrärahalisäyksiä. Lisäksi on tehostettava tutkimustoiminnan suunnittelua, jättevöitettävä tutkimustoiminnan ohjausta ministeriössä (sektoritutkimuksen johtoryhmä), kehitettävä tutkimuksen tilauskäytäntöjä ja tehostettava hallinnonalan omien ja ulkoisten tietovarastojen hyödyntämistä.

2.5 TIETOHALLINTO

Perustekniikan uusiminen toimistojärjestelmän osalta viedään loppuun vuoteen 2010 mennessä. Nykyinen toimistojärjestelmä korvataan vaiheittain avointa lähdekoodia käyttävällä toimistojärjestelmällä. Koulutus on käynnissä ja vuosina 2008–2009 tuomioistuinten asianhallintasovellusten ja tekstinkäsittelyohjelman väliset liittymät uusitaan.

Leasing -menettelyn käyttö on vakiintunut laitehankinnoissa. Vuonna 2006 uusitut työasemat tulevat uudelleen uusimisvuoroon vuonna 2010 ja vuonna 2008 uusittavat työasemat uusitaan jälleen vuonna 2012. Laitehankintamäärärahojen taso on kiinteä. Tulostuksen hallinnan hankkeessa pyritään poistamaan virastojen piilokustannuksia (värikasetit, kopiopaperi) keskittämällä tulostusta oheiskirjoittimilta verkkokirjoittimille ja monitoimilaitteille. Monitoimilaitteiden hankintamenot ovat tulleet keskitettyyn it-menojen kehukseen uutena kustannuseränä. Kyseiset menot kohdistuvat nykyisin virastojen toimintamäärärahoihin.

Käyttöjärjestelmä uusittiin vuonna 2006 ja sen uusiminen tulee ajankohtaiseksi vuonna 2011. Sähköposti- ja asianhallintajärjestelmien tekniset ratkaisut evaluoidaan vuonna 2012.

Eräiden operatiivisten järjestelmien keskuskoneympäristö, sen tuen puute ja ylläpitoon liittyvän osaamisen vähentyminen muodostavat riskin sekä käytettävyydessä että kustannusten kasvussa. Uusittavaksi tulee tuomiolauselmajärjestelmä sähköisen rikostuomiohankkeen yhteydessä. Vaalitietojärjestelmän kehittäminen ja sähköinen äänestys -hanke jatkuu.

Käräjäoikeuksien toimintaa tehostetaan uudistamalla käräjäoikeusverkosto ja jatkamalla digitaali- ja videotekniikan käytön lisäämistä. Videotekniikkaa otetaan käyttöön kehyskaudella suurimpien tuomioistuinten istuntosaleissa, vankiloissa, syyttäjäyksiköissä, Kriminaalihuoltolaitoksen toimitoissa sekä ministeriössä. Videotekniikan käyttöönotto on tuottavuushanke, jonka avulla odotetaan saatavan säästöjä mm. vankikuljetusten vähentyessä.

Ministeriön linjausten mukaisesti keskeinen toimenpide kehyskaudella on sähköisen asioinnin kehittäminen, joka vaikuttaa sekä toimintaprosessien tehostumiseen että oikeusturvan saatavuuteen. Tietohallinto huolehtii ministeriön yhteisistä tietoteknisistä hankkeista, joilla luodaan edellytykset ministeriön strategisten kehittämistoimenpiteiden toteutukselle.

Tietohallinto seuraa valtion yhteisen it -toiminnan, ValtIT:n, mukaisia hankkeita ja linjauksia sekä soveltaa niitä ministeriön tietohallintoon. Kehyskaudella osallistutaan sen puitteissa varautumissuunnitteluun ja sen toimeenpanoon. Myös ministeriön ja hallinnonalan käyttövaltuushallintaa kehi-

tetään sen linjausten mukaisesti. Tietoturvahanketta jatketaan ValtIT:n tietoturvasojen sovittamisella hallinnonalan käyttöön. Talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmät kilpailutetaan valtiokonttorin toimesta kehyskaudella. Mahdolliset uudet järjestelmät otettaneen käyttöön vuosina 2010–2011.

Kehittämisen pääpaino on asiointi- ja tietopalveluiden ja niiden edellytyksenä olevan teknisen palvelukerroksen rakentamisessa operatiivisten järjestelmien päälle.

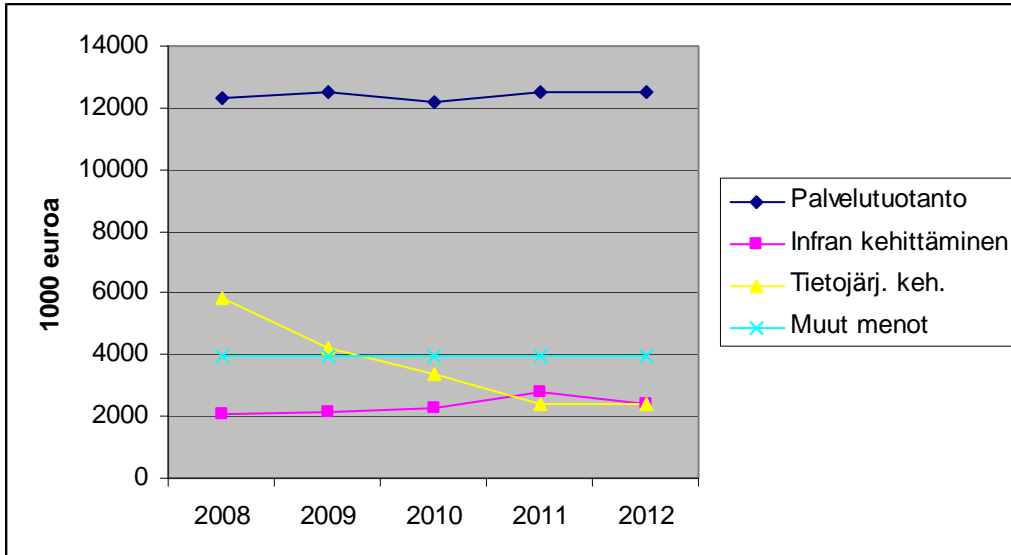
Keskeiset kehittämisinvestoinnit ovat:

- Digitaalinen oikeussali, joka antaa mahdollisuudet mm. asianosaisten ja todistajien kuulemiselle oikeusprosessissa verkossa.
- Rikosasioiden tuomiorekisterin kehittäminen ja tuomiolauselmajärjestelmän uusiminen. Tuomiorekisteri mahdollistaa rikostuomion tuottamisen keskitetysti yhdestä sovelluksesta ja sähköisen jakelun sekä tiedon toimittamisen poliisille.
- Rikosasioiden käsittelyn kehittäminen
- Yleisten tuomioistuinten sähköisten asianhallintajärjestelmien kehittäminen
- Hallintotuomioistuinten sähköisen asioinnin prosessin kehittäminen.
- Riidattomien velkomusasioiden käsittelyä kehitetään (summaaristen asioiden käsittelyjärjestelmä).
- Oikeusavun sähköiseen hakemiseen ja päätöksentekoon liittyviä menettelyitä kehitetään. Sähköisen asioinnin kehittämishanke on käynnissä ja järjestelmä on tavoitteena ottaa käyttöön vuonna 2009.
- Edunvalvonta siirretään kunnilta oikeusministeriön oikeusapusektorille. Edunvalvojen yhteinen asianhallinta- ja kirjanpitojärjestelmä otetaan käyttöön vuonna 2010.
- Oikeusrekisterikeskuksen tietotekniikkaympäristöä ajanmukaistetaan uusimalla vanhentuneita järjestelmiä.
- Poliisin antamien rikesakkojen ja syyttäjien antamien rangaistusmääräyssakkojen määräämismenettelyjä yhdenmukaistetaan. Hankkeen aiheuttamiin tietojärjestelmämuutoksiin on varauduttu kehyksessä.
- Ulosoton sähköistä asiointia kehitetään.
- Hallinnonalan tietoresurssien hyväksikäyttöä toiminnan johtamisessa ja kehittämisessä tehostetaan jatkamalla tietovarastojen rakentamista.
- Valvotun koevapauden hanketta jatketaan kehittämällä vankien teknistä valvontaa.

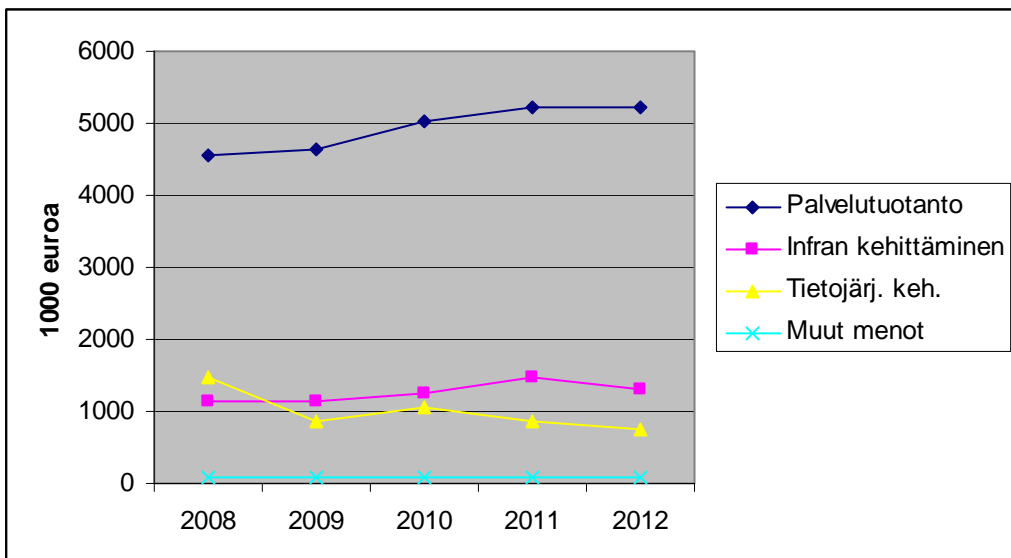
Erityisesti kehittämisessä panostetaan viranomais- ja sidosryhmäyhteistyöhön, varsinkin sisäisen turvallisuuden ja rikosoikeudellisen toimintaprosessin sekä sähköisen oikeusprosessin kehittämisen puitteissa.

Hallinnonalan it-menojen kehittyminen toimintasektoreittain suunnittelukaudella käy ilmi seuraavista kuvista.

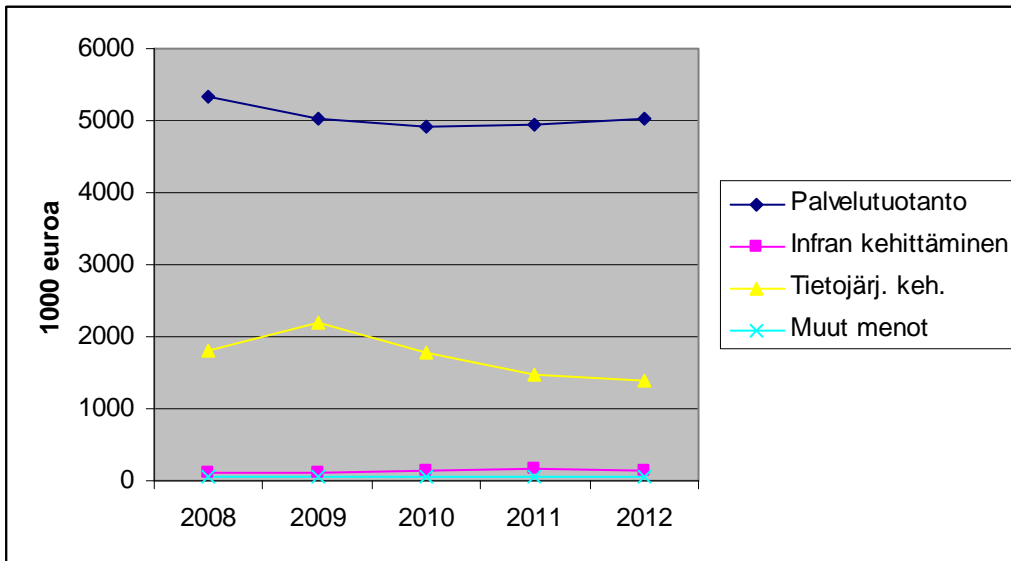
Oikeusministeriön oikeushallinto-osaston tehtäväalueen it-menot.

Oikeusministeriön kriminaalipoliittisen osaston tehtäväalueen it-menot.

Oikeusministeriön, palvelukeskusten ja eräiden virastojen it-menot.

3 TOIMINTA- JA TALOUSSUUNNITELMAKAUDEN MÄÄRÄRAHATARPEET

Taulukoiden määrärahat ovat miljoonina euroina. Ensimmäisen taulukon määrärahoissa ei ole otettu huomioon vuosittain voimakkaasti vaihtelevia vaalimenoja.

	2008	2009	2010	2011	2012
Valtioneuvoston kehyspäättös 25.5.2007	716,6	714,7	714,3	709,9	709,9*
Talousarvio 2008 ja määrärahatarpeet toiminta- ja taloussuunnitelma-kaudelle	742,4	768,4	769,6	767,3	769,9
Ero kehyspäättökseen	+ 25,8	+ 53,7	+ 55,3	+ 57,4	+ 60,0
Eron selitykset:					
- palkankorotukset	22,1	22,9	22,9	22,9	22,9
- yleisen edunvalvonnan siirto hallinnonalalle	0	17,3	18,4	20,1	20,4
- vuokrien nousu	0	3,4	3,4	3,4	6,9
- vankiloiden ruoka-, terveydenhuolto- yms. menojen nousu	0	1,7	1,7	1,7	1,7
- tutkimustoiminnan laajentaminen	0	1,7	1,7	1,7	1,7
- maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan tehtävien siirto hallinnonalalle	0	1,2	1,2	1,2	1,2
- nuorten henkilöiden seuraamusten kehittäminen, sähköisen valvonnan laajentaminen, päihdekuntoutus	0	1,0	1,0	1,5	1,5
- lastensuojelulain lisätehtävät	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
- tuottavuusohjelman tarkistaminen	0	0	1,3	1,0	1,0
- it -hankkeet	1,5	2,0	1,5	1,5	0,5
- muut tekijät	1,2	1,5	1,2	1,4	1,2

*Valtioneuvoston 25.5.2007 kehyspäättös oli vuosille 2008–2011. Tässä on oletettu, että vuoden 2012 kehys vastaisi vuoden 2011 kehystä.

	2008 talousarvio	2009	2010	2011	2012
Määrärahatarpeet vaalimenoihin	6,1	16,0	2,0	18,1	27,4